

СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

КАК ДА УСПЕЕМ?

Наръчник

2006 г.

Автор на текста: Фондация „Европейски институт“

Мненията, изразени в ръководството,
не отразяват официалните становища на Европейската комисия

© *Делегация на Европейската комисия в България*

ISBN – 10: 954-91893-4-1

ISBN – 13: 978-954-91893-4-6

София, октомври 2006 г.

Подготовка и печат: НИБА Консулт

Разпространява се безплатно

Съдържание

Европейската политика за икономическо и социално сближаване и Структурните фондове – въпроси и отговори 5

Какво е Европейска политика за икономическо и социално сближаване? 5

Как се постига това? 5

Какво е регион и защо ЕС работи на регионално ниво? 5

Кои са целите на политиката за сближаване за плановия период 2007–2013 г. 6

Къде сме ние? 6

Колко? 6

Как се разпределят парите по страни членки? 6

Каква финансова подкрепа от Структурните фондове и Кохезионния фонд е възможно да получи България за плановия период 2007–2013 г., ако се подготви? 6

Как се финансира европейската регионална политика? 6

Кои са Структурните фондове за плановия период 2007–2013 г. 6

Какво е кохезионният фонд? 6

Как ЕС направлява постигането на целите на политиката за сближаване? 7

Какви документи изготвят страните членки? 7

Що е то Оперативна програма? 7

Що е операция? 7

Кои са бенефициентите на Структурните фондове? 8

Каква е връзката между различните документи? 8

По какъв ред се набират изпълнители на проекти от Оперативните програми? 8

Кой е отговорен за изпълнението на всяка оперативна програма? 8

Кой наблюдава изпълнението на различните проекти от операциите във всяка оперативна програма?	8
Кога се получава финансирането по проекти от ОП?	8
Кога се връщат пари от Структурните фондове?	9

Кой и как участва в процеса на планиране, управление и използване на Структурните фондове? .....

Приложение на принципа на партньорство при програмиране на Структурните фондове	10
Регионално партньорство	14
Партньорство между общини за съвместни проекти	27
Партньорство за развитие на селските райони	29

Насоки на действията по политиката за сближаване за 2007-2013 г. ....

Преобръщане на Европа и нейните региони в по-атрактивни места за инвестиции и работа	35
Подобряване на знанията и иновациите за растеж	44
Повече и по-добри работни места	56
Териториално измерение на политиката за сближаване	70

Публичност на Структурните фондове .....

Източници и полезни връзки .....

Европейската политика за икономическо и социално сближаване и Структурните фондове – въпроси и отговори

Какво е Европейска политика за икономическо и социално сближаване?

Член 158 от Договора за създаване на Европейската общност (ДЕО) гласи, че:

„...за да засили икономическото си и социално сближаване, Общността трябва да се стреми към намаляване несъответствията между равнищата на развитие на различните региони и изостаналостта на най-малко облагодетелстваните региони, включително селските области...“

Как се постига това?

Член 159 на ДЕО предвижда действието да бъде подкрепено чрез Структурните фондове, Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и другите съществуващи финансови инструменти. Политиката е създадена да подпомогне регионите, които не могат лесно да се конкурират, за да станат икономически по-силни. Това е политика, която се стреми да укрепи капацитета, така че регионите да се справят сами. Предполага се, че по този начин по-бедните региони постепенно ще настигнат по-богатите региони в своето развитие. В основата си това означава, че развитието на регионите из целия ЕС трябва да бъде балансирано, особено по отно-

шение на конкурентоспособността, икономическия растеж и заетостта.

Какво е регион и защо ЕС работи на регионално ниво?

ЕС е разделил територията си на „райони за планиране“. Те отговарят отчасти на съществуващите административни единици, но не напълно, защото във всяка една от страните членки административните структури са различни. Системата за това разделение е наречена NUTS, според френското ѝ наименование – Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques (Номенклатура на статистическите териториални единици).

Класификацията NUTS има йерархична структура. Тя включва 3 регионални нива – NUTS 1, 2, и 3. Всяка държава може да реши да определи допълнителни йерархични нива в рамките на NUTS 3. NUTS разделя държавата на региони NUTS 1, като всеки от тях се разделя на региони NUTS 2 и т.н. Не всички нива от NUTS съответстват на съществуващите административни региони, но като цяло NUTS 1 и 2 съответстват на по-високото регионално ниво, NUTS 3 – на по-ниското регионално ниво.

България определя своите райони на планиране на ниво NUTS 2. Изискването е този тип региони да имат население между 800 000 и 3 000 000 души.

В рамките на Европейския съюз основните икономически несъответствия са между регионите и те се измерват на това ниво.

Кои са целите на политиката за сближаване за плановия период 2007–2013 г.

Деятелността на Структурните фондове се организира съгласно опростена и по-прозрачна рамка на следващото поколение програми, обединени за постигането на три основни приоритетни цели:

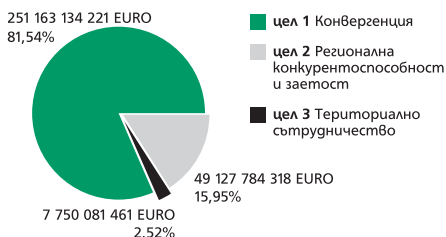
- постигане на **конвергенция** (сближаване, изравняване на социално-икономическите показатели);
- **регионална конкурентоспособност и заетост**;
- **териториално сътрудничество**.

Къде сме ние?

Всички български региони попадат в приоритетна цел конвергенция.

Колко?

Общата стойност на средствата, които ЕС ще отдели за постигането на целите на политиката за сближаване, е 308 милиарда евро.

Как се разпределят парите по страни членки?

Парите се разпределят индикативно, като се взема предвид броя на населението, брутния вътрешен продукт (БВП) и необходимостта от структурни промени във всяка от страните.

Каква финансова подкрепа от Структурните фондове и Кохезионния фонд е възможно да получи България за плановия период 2007–2013 г., ако се подготви?

Шест милиарда евро.

Как се финансира европейската регионална политика?

Деятелността на ЕС за постигане на икономическо и социално сближаване се осъществяват с помощта на Структурните фондове, Кохезионния фонд, Европейската инвестиционна банка и други финансови инструменти.

Кои са Структурните фондове за плановия период 2007–2013 г.

Европейски фонд за регионално развитие.

Европейски социален фонд.

Какво е кохезионният фонд?

Кохезионният фонд (КФ) е създаден за засилване на икономическото и соци-

алното сближаване в интерес на устойчивото развитие. През плановия период 2007–2013 КФ се подчинява на правилата за програмиране на Структурните фондове, но регламентите правят разграничение между него и другите фондове. Той финансира големи транснационални, трансрегионални инфраструктурни проекти в областта на екологията и транспорта. Той е инструмент на политиката за сближаване.

Как ЕС направлява постигането на целите на политиката за сближаване?

За да засили стратегическото съгържание на политиката за сближаване, да интегрира приоритетите на Общността и да насърчи прозрачността, Европейската комисия (ЕК) подготви Стратегически насоки за политиката за сближаване за периода 2007-2013 г. Насоките представляват единна рамка, която страните членки и регионите трябва да използват при разработване на националните и регионални програми със специален поглед върху техния принос за постигане на общите цели на Съюза.

Какви документи изготвят страните членки?

Въз основа на Стратегическите насоки всяка страна-членка подготвя своя Национална стратегическа референтна рамка (НСРР), а на следващия етап – оперативни програми (ОП). НСРР има ограничен брой приоритети. НСРР се детайлизира в оперативни програми. Програмите се определят са-

мо на съвкупно или приоритетно ниво като се отбелязват най-важните операции.

България подготви своята Национална стратегическа референтна рамка (НСРР) и представи първи проект на Европейската комисия за становище. Проект на становище на Общността е получен от правителството на 11 юли 2006 г. ЕК препоръчва сериозна преработка на документа, свързана главно с определяне на стратегическите приоритети и приоритетните сфери на въздействие.

Що е то Оперативна програма?

Оперативната програма (ОП) е документ, представен от страна-член и приет от ЕК, който излага стратегията за развитие на страната в дадена сфера. Оперативната програма представя пакет от приоритети, които трябва да бъдат постигнати с помощта на един структурен фонд (например, Оперативна програма за регионално развитие, където приоритетите се постигат чрез използване на средства от Европейския фонд за регионално развитие). За страни като България е допустимо оперативна програма да се подкрепя от два фонда (Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие).

Що е операция?

Операция е проект или група проекти, за които отговаря управляващия орган на съответната Оперативна програма. Операциите се изпълняват

от един или повече бенефициенти. Те служат за постигане целите на съответното приоритетно направление в НРСР.

Кои са бенефициентите на Структурните фондове?

Изпълнител, орган или фирма, независимо дали публични или частни, отговарящи за иницирането или за иницирането и изпълнението на операциите.

Каква е връзката между различните документи?

На база на Стратегическите насоки на ЕК страната-членка определя приоритетите в НСРР. Там националните приоритети се съвместяват с приоритетите на Общността. Тези приоритети намират своята реализация в оперативните програми и имат ясно измерими цели. Всеки приоритет се осъществява чрез група от свързани помежду си операции. Националните власти са отговорни за иницирането и подбора на проектите по съответните операции. Тази своя отговорност те могат да възложат на регионалните или местни органи на властта, а в някои случаи и на частни организации под формата на публично-частно партньорство при спазване на съответните процедури.

По какъв ред се набират изпълнители на проекти от Оперативните програми?

За България: по ред, определен в Закона за обществените поръчки (ЗОП).

В зависимост от вида и сумата за всеки проект се спазват процедурите на ЗОП.

Кой е отговорен за изпълнението на всяка оперативна програма?

За всяка ОП е определена Изпълнителна агенция. Тя отговаря за изпълнението на програмите, в това число за разработването на съответните тръжни документи за всеки проект, части от проекти или група от проекти.

Кой наблюдава изпълнението на различните проекти от операциите във всяка оперативна програма?

Наред със съответната изпълнителна агенция, операциите се наблюдават и контролират от всички органи, властени да контролират публичните разходи на национално ниво и на ниво ЕС.

Кога се получава финансирането по проекти от ОП?

България е в процес на разработка на национални правила, в съответствие със ЗОП, за получаване на финансиране в зависимост от вида и размера на проекта.

Кога се връщат пари от Структурните фондове?

ЕК може да реши да спре част или цялото финансиране на операциите по дадена приоритетна ос на ОП, когато има сериозно неизпълнение на принципите за добро финансово управление, има нередности в отчетните документи за разходите и страната-членка не изпълнява своите задължения за отчетност и публичност.

Европейската комисия може да откаже да изпълни ангажименти за плащания по ОП, ако плащания или искания за плащания по тази ОП не са направени в съответния предвиден срок (до 31 декември на втората година от годината, в която са поети от страна на ЕК ангажиментите по плащанията за тази ОП). Тогава тези средства автоматично се отчисляват от бюджета на ОП.

Кой и как участва в процеса на планиране, управление и използване на Структурните фондове?

Приложение на принципа на партньорство при програмиране на Структурните фондове

България няма продължителна традиция на партньорство в планирането и, в по-общ план, на участие на заинтересованите и гражданско участие в „правенето на политика“ както на национално, така и на местно ниво. Около средата на 90-те години подобен подход започва да се оформя чрез законодателството и особено чрез програми и проекти, финансирани от външни донори. По-широкото и систематично прилагане на принципа на партньорството започва в края на 90-те години, в т.ч. под влияние на присъединяването към ЕС и „ренесанса“ на планирането на развитието. Това може да се проследи в три тясно свързани области: регионално развитие, подготовка за участие в политиката за сближаване на ЕС и социален диалог.

На европейско ниво регламентите на фондовете задават само общата рамка на партньорството. Неговото подробно и ясно дефиниране, участниците, механизмът и равнището на участие се определят от страните членки в зависимост от националното законодателство, традициите, гържавното устройство, вида и обхвата на програмите, времевите рамки на

всеки отделен етап от програмния цикъл, позицията, капацитета и ресурсите на партньорите. Затова ролята на отделните участници в партньорството се различава в различните страни. Тази гъвкавост, която по принцип се смята за предимство, нерядко се критикува, най-вече от неправителствените организации, поради това, че тяхното участие е „оставено на благоволенieto на националните институции“.

Гъвкавият и съобразен с националните особености подход при оформяне на партньорството, намира своето обяснение в разгледания модел на равнищата на участие, който очертава следните принципи:

- за различните заинтересовани са подходящи различни равнища на участие;
- няма „по-добри“ или „по-лоши“ равнища, а само „подходящи“ равнища – изборът е въпрос на съответствие на обстоятелствата, на решенията, които трябва да се вземат, и на характеристиките на заинтересованите;
- ключово решение по отношение на участието е определянето на подходящото равнище на участие за различните групи заинтересовани. С течение на времето се променя регламентирането на обхвата на партньорите.

Таблица 1.

Роли на партньорите в различните етапи на планиране по Структурните фондове

Фаза		Участници	Роля на партньорите
Програмиране	Национална стратегическа Референтна рамка	Европейската комисия, страна членка	Консултативна
	Оперативна програма	Европейската комисия, страна членка	Консултативна
	Проекти	Страна членка или управляващ орган на програмата, мониторингов комитет, партньори	Консултативна роля или действие чрез управляващия орган или мониторинговия комитет
Управление/изпълнение		Страна членка, национални, регионални или местни власти, публични или частни организации, определени от страната членка	Консултативна роля или действие чрез управляващия орган
Мониторинг		Страна членка, национални, регионални и местни власти, публични и частни организации, определени от страната членка. Участниците действат изключително чрез мониторинговия комитет	Участие в мониторинговия комитет, но – в зависимост от страната – с различна власт. Ролята варира от консултативна до равно право на глас.

Какво представлява добрия консултативен процес?

- Признаване на ролята на неправителствените организации (НПО) като пълноправни социални партньори, включително работещите за социално включване;
- Провеждане на политика на отворени врати към НПО при организацията и планирането на Структурните фондове;
- Публикуване на график и план за провеждане на консултации с ясно определени етапи;
- Осигуряване на достатъчно време за всеки етап: начален, основен, заключителен;
- Осигуряване на техническа помощ за ангажирането на НПО в консултациите;
- Оповестяване на планове и проектодокументи на възможно най-ранен етап. Същевременно публикуване на новите версии;
- Използване на работни групи за конкретни теми;
- Използване на разнообразни медии за разпространение на знания за консултациите: Интернет страници, публикации, преса, CD-ROM;
- Включване, в най-голяма степен, на НПО, работещи с групи в неравностойно положение (напр. роми);
- Прозрачност – информация за това как са взети предвид коментарите, а ако не са, защо не са;
- Отчитане на консултативния процес – с кого са проведени консултации, как, какво е обсъждано, как са се променили плановете в резултат на това .

През 2004 г. Министерството на финансите (отговарящо за общата координация на Структурните и Кохезионния фондове) изготвя „пътна карта за партньорство“¹. Изискванията за партньорство са залегнали в методическите указания за Националния план за развитие (НПР) и оперативните програми. Работните групи за отделните

оперативни програми са формирани на принципа на партньорството. От началото на 2005 г. периодично се провеждат обществени форуми за постигане на консенсус за Националния план за развитие. Значителна част от материалите по НПР и други планови и програмни документи се публикуват в интернет преди приемането им.

България

Партньорството се приема като принцип, създадени са правните и институционални предпоставки за осъществяване на партньорство при планирането и програмирането, но прилагането на партньорството е сравнително слабо и много често формално.

Опитът на другите страни показва, че партньорството в програмирането се изразява преди всичко в консултиране. Въпреки известното недоволство от липсата на задължение за приемане на препоръките на участниците в консултирането, то е важно, тъй като осигурява баланс на централизирания подход на планиране и дава възможност за предложения. В много случаи консултирането може да бъде ефективно, без да е формализирано.

Качеството на консултирането изглежда по-важно от „масовостта“ на участието.

Чехия

„... процесът на широко консултиране, включващ голям брой участници под формата на публични дискусии, презентации, пътуващо шоу и др., е по-скоро като „маркетингова кампания“ за информиране на потенциалните бенефициенти, но не е повлиял върху съдържанието и фокуса на Националния план за развитие или Съвместната регионална оперативна програма (СРОП). От друга страна, консултациите в рамките на регионалните власти, включващи по-малък брой ключови актьори, са имали значително влияние върху съдържанието и обхвата на СРОП, както и на НПР. Партньорството между различните власти (в т.ч. общини) като цяло е с по-голям ефект и функционира по-добре от партньорство с широко участие“.

Като един от основните проблеми се смята недоверието между самоуправляващите се райони и централната власт, както и между самоуправляващите се райони и общините.

По-тясното консултиране обаче изисква гостатъчно внимателен подбор на включените в процеса, в т.ч. и формални критерии и процедури за представителство.

¹ Социално-икономическо партньорство в България към Национален план за развитие, 2004.

Полша

„... важен дефицит на процеса на консултиране е свързан с разбирането за ролите, което произтича от нагласите и културата на участниците в процеса. Управляващите органи на програмите подценяват партньорите и смятат, че единствено те са отговорни за подготовката и изпълнението на програмата. От друга страна, често членовете на направляващи или мониторингови комитети от страна на местното самоуправление и на социално-икономическите партньори не разбират, че те са пълноправни членове и имат „право на глас“ (дори когато той е само съвещателен). Като резултат консултирането често се превръща в просто потвърждаване на приоритетите и дейностите, предложени от регионалните или централните власти.“

Фактори, които влияят върху структурирането на партньорството при планиране и програмиране

- Структурата на публичната администрация – централизиращият модел прави партньорството проблематично на равнищата, на които няма силен партньор от публичната администрация;
- Собствеността върху ресурсите, определя реалната роля на партньорите и реалния ефект от процеса на консултиране (партньорите, които контролират ресурсите, имат най-голяма тежест при реалното вземане на решение);
- Степената на развитие на гражданското общество;
- Политическата история и необходимото време за промяна на административната култура;
- Структурата на подкрепата от ЕС – когато цялата страна е по цел 1 и се използват национални подходи (силно изразено и ясно артикулирано и осъзнато в Португалия и Ирландия). От друга страна, когато има единна регионална оперативна програма, неизбежно е формиране на основните структури, в т.ч. за консултиране, на национално ниво.

Факторите, влияещи върху качеството на партньорството и консултирането, са:

- Ясното разбиране за същността на процеса, формирането на подходящи очаквания (т.е. дали става въпрос за информиране, консултиране или съвместни решения);
- Ясните роли и отговорности, в т.ч. и нормативно регламентирани (ако е необходимо) и особено тяхното разбиране от самите участници;
- Предоставяната информация от властите е подчертана като много важен фактор за успех, там където има недостатъчна комуникация между централната власт и районите, както и неясната и понякога подвеждащата информация е един от факторите за недоверие между централната власт и районите;

- **Осигуряването на ресурси** за функциониране на структурите за партньорство и консултиране – технически и експертни ресурси (секретариат), обучение, финансова подкрепа;
- **Включването на важните за изпълнението и вземането на решения участници:** например задължението за участие на централните агенции в общинските съвети за развитие в Ирландия и съобразяване на техните планове, съпоставено с ниското ниво на участие на централните власти и техните агенции в Регионалните съвети в Португалия;
- **Подходящото равнище** – по-ефективното влияние на национално ниво мотивира социалните партньори да се асоциират в по-големи и силни национално представени организации (Португалия);
- **Доверието между участниците;**
- **Времето:** от една страна, формирането на ефективни структури за партньорство изисква време, от друга страна, процесите на консултиране трябва да осигуряват достатъчно време за смислена реакция.

Регионално партньорство

Партньорство за идентифициране, консултиране и селекция на проекти

През последните години партньорството за проекти между публичните власти (особено общини) и неправителствения сектор отбелязва съществен напредък. То е стимулирано както от двустранни донорски програми, така и от изискванията за дос-

тъпа до ресурсите на предприемаческите инструменти, особено ФАР. В немалко общини са сключени меморандуми за сътрудничество между общината и неправителствения сектор за съвместна подготовка на проекти. Забелязва се и тенденция за отделяне на средства в общинските бюджети за съфинансиране на проекти на неправителствени организации и подкрепа на неформални граждански инициативи.

Португалия

В Португалия изборът на проекти (които да бъдат финансирани в рамките на регионалните оперативни програми) е споделено решение на Управляващия орган на програмата (председателя на Комисията за регионална координация и развитие – КРКР) и Управителния комитет на програмата. Управителният комитет е партньорски орган и се състои от представители на централната администрация, общините и гражданското общество. Така той включва представители на групите на потенциалните бенефициенти, като тяхната тежест е пропорционална на очаквания дял на тези групи в допълващото финансиране. Управляващият орган не може да взема решения без положително мнение от Управителния комитет, което се основава на предложение, подготвено от техническия

персонал на КРКР (но управляващият комитет има достъп до заявките за финансиране). Когато Управляващият орган не е съгласен с приетото с консенсус решение, въпросът се отнася за окончателно решение до министъра, отговарящ за регионалното развитие.

Формирането на състава на управителния комитет отразява факта, че партньорството не е единственият принцип, на който се основава дейността му: важен е и принципът на съвместната отговорност. Постигането на целите на всяка програма зависи не само от управляващия орган; потенциалните бенефициенти (в смисъла на кандидати с проекти) имат значителна отговорност за предлагането на добри предложения, мобилизиране на необходимите финансови ресурси и изпълнение на подкрепяните проекти в съответствие с одобрения график, като по този начин осигуряват усвояването на средствата от ЕС.

Същите групи представители (но в по-голям брой) формират състава на мониторинговия комитет на програмата. Това осигурява предимството мониторинговият комитет (или поне част от него) да е участвал в конкретните решения по управление на програмата и намалява риска от блокиране на нейното изпълнение. Управителният комитет има по-голямо значение от мониторинговия комитет поради много по-честите му заседания.

Ирландия

Ирландската система се характеризира с национални програми, които се прилагат пряко от национални агенции или от фирми, избрани чрез тържна процедура. Но в някои случаи изпълнението на програмите се канализира чрез местни институции, създадени от държавата, но функциониращи на принципа на партньорството, от които се очаква да осъществяват националните програми по съобразен с местните условия и особености начин. Такива са **Съветите за предприемачество**, които осъществяват избора по грантови схеми за бизнеса.

Съветите за предприемачество са агенции на **Департамента за предприемачество, търговия и заетост**, организирани териториално по общини. В съветите се включват представители на общинския съвет, държавните агенции, отговорни за икономическото развитие и заетостта, местни партньори (синдикати, бизнес, неправителствени организации на общността). Съветите имат средно около 10 души квалифициран щатен персонал. Те излъчват свои представители в общинския съвет за развитие.

Съветите за предприемачество насърчават икономическото развитие и създаването на работни места чрез грантови схеми за предприемачите, както и чрез обучение, консултации, разпространение на информация и развитие на предприемаческа култура. Макар да действат в национална рамка, като местни партньорства, те могат да определят приоритетите за развитие на предприемачеството в съответствие с тяхната собствена местна стратегия, която е разработена на партньорска основа. Към съветите се формират комитети за оценка на заявките за грантове от местния бизнес, които вземат решения въз основа на критерии, съобразени както с националната рамка, така и с местните приоритети, определени в стратегията. Сферата на

гейност на съветите за предприемачество се ограничава до грантовите схеми за фирми с до 10 заети лица, докато схемите за по-големи фирми са отговорност пряко на Департамента за предприемачество, търговия и заетост.

В периода 1993-2003 г. чрез съветите са подкрепени над 16 000 проекта.

Партньорство за идентифициране, разработване, съвместно финансиране и изпълнение на собствени проекти

„Партньорските проекти“ имат сравнително малък принос в усвояването на Структурните фондове, особено ако за тях се съди по дела на съответните програми в общия размер на подкрепата от Структурните фондове. Така например представената във всички страни инициатива „Лидер+“, в

сравнение с общите ресурси по националните планове за развитие, е 0,2% в Ирландия, 0,6% в Португалия и 0,1% в Полша. Тази особеност е силно подчертана в Ирландия и се свързва с преобладаващото изпълнение на програмите от национални агенции. За осъществяване на партньорски проекти, включващи публичните власти и неправителствения сектор, са необходими „програмни стимули“ (изисквания на програмите).

Португалия

Във връзка с „Лидер“ са възникнали десетки местни асоциации за развитие. „След като чрез тях са изпълнени три „вълни“ на програмата, тези групи са вече вкоренени в социално-икономическата тъкан на селските общности и играят водеща роля в местните инициативи... Стъпка по стъпка те са се превърнали в устойчиви организации с ключова роля за постигането на консенсус по редица въпроси на развитието...“. По своя териториален обхват партньорствата за съвместни проекти са изключително местни (в рамките на една община или дори селище).

Комисиите за регионална координация и развитие имат изрична функция за насърчаване на съвместни партньорски проекти не само между общините, но и между общините и частния сектор.

Очевидно е влиянието на ЕС върху развитието на партньорства между публични и непублични актьори за разработване и изпълнение на проекти. Особено влияние имат инициативите на Общността (по специално „Лидер“ и „Урбан“).

Най-масова и широко разпространена е инициативата „Лидер“. За последния програмен период (2000-2006 г.) в Ир-

ландия има 38 партньорства по „Лидер“, за които са предназначени 93 млн. евро. В Португалия групите по „Лидер“ за същия период са 52. В Полша са кандидатствали над 200 потенциални партньорства, а за изпълнение на плановете им се очаква да се финансират между 70 и 100 групи (с общ ресурс около 20 млн. евро).

Като инициатива на Общността,

чиито параметри са до голяма степен зададени от регламентите и насоките на ЕК, „Лидер“ се прилага по сходен начин в различните страни. Основните характеристики на инициативата, са:

- териториално базиран подход;
- широко партньорство;
- идентифициране на нуждите и при-

оритетите и разработване на местна стратегия и план за развитие;

- ангажимент за местно изпълнение на стратегията/плана;
- конкурентен достъп до ресурси, като сред критериите за оценка са качеството на партньорството и разработената стратегия и план за развитие.

Национални особености в прилагането на „Лидер“

- В **Ирландия** финансирането на индивидуални проекти (в рамките на местната инициативна група) се осъществява чрез оторизирани грантови схеми (което изисква доказване на наличието на система за изпълнение). За периода 1995-1999 г. по този начин са финансирани над 10 хил. проекта. Инвестициите в инфраструктура не са допустими в рамките на „Лидер“.
- В **Португалия**, поради инфраструктурните дефицити в изостаналите селски райони, в плановете за развитие обикновено се включват и местни инфраструктурни проекти, осъществявани от общината, и „меки“ проекти, инициирани от неправителствения сектор. Липсата на възможност за инвестиции в инфраструктурата е една от причините за недоболство и за опасения за ефективността на инициативата.
- Важна особеност за **Полша** е, че „Лидер“ използва двуфазен подход: 1) избор на партньорства, които да бъдат подкрепени за разработване на стратегия и 2) подкрепа за изпълнение на стратегиите на избрани партньорства (около половината от подкрепените по първата фаза).

Ползите от „Лидер“ се оценяват високо. Средният размер на финансирането за една местна инициативна група в старите страни членки за периода 2000-2006 г. е 3,8 млн. евро. За Ирландия той е 3,3 млн., а за Португалия – 4,2 млн.

Същевременно са установени и някои ограничения:

- „Лидер“ осигурява ползи за развитие на селските райони, но не може да реши всичките им проблеми – основният фокус е върху развитието на социалния капитал;
- Програмите за развитие на социалния капитал са дългосрочни и не водят до бързи резултати;
- Съществува риск за неуспех в райони с първоначално нисък социален капитал.

В старите страни членки са развити и национални програми и механизми, насърчаващи местните партньорства, които по начин на действие надпобяват инициативите на Общ-

ността (независимо дали са пряко повлияни от тях или не). Един от основните ефекти на тези програми е разширяването на обхвата на местните партньорства.

Португалия

В Португалия, под прякото влияние на „Лидер“, са разработени две мерки, включени в оперативната програма за развитие на вътрешния потенциал на районите за 1994-1999 г.:

- „Селски центрове“ (с 45 селски центъра, участвали за периода) и
- „Исторически селища“ (с 10 селища за периода).

Благодарение на техния успех през периода 2000-2006 те са включени в регионалните оперативни програми.

В рамките на програмата „Селски центрове“ местните асоциации за развитие могат да кандидатстват с интегрирани планове за развитие, изготвени в тясно сътрудничество с населението. Подборът на селските центрове, които да бъдат финансово подпомогнати, се основава на качеството на плана за развитие, качеството на партньорството и степента на участие на населението. Главната разлика, в сравнение с „Лидер“, е по-малкият териториален обхват (отделни селища, а не групи селища или ареали).

Програмата „Исторически центрове“ има друг механизъм на подбор – селищата са избрани от правителството въз основа на тяхното историческо наследство, туристически потенциал и възможност за формиране на единна мрежа от туристически обекти и маршрути.

Партньорствата за съвместни проекти в Полша и Чехия са значително по-слабо развити. Въпреки това и в тези страни могат да се открият редица добри практики.

Положителен пример са „групите за партньорство“, подкрепяни от Полската фондация за екологични партньорства, които работят за устойчивото развитие на гаден ареал (надобщински) по формулата 5-3-1: най-малко петима партньори от трите сектора (публичен, частен, неправителствен) и най-малко един съвместен проект. Партньорските групи се формират около съвместна дейност, която придава стратегическо измерение на местните инициативи и която партньорите не биха могли да организират поотделно. За 5 години са създадени 12 групи, които получават подкрепа от

фондацията под формата на обучение, консултантски услуги и финансова помощ (микрoгрантове). През 2005 г. групите създават национална мрежа, която осигурява подкрепа за членовете си в областта на институционалното развитие, търсенето на средства и партньори за изпълнение на проекти, сътрудничество с други полски и чуждестранни организации и мрежи.

В Чешката република регионалното (местното) партньорство, включва властите и неправителствения сектор, като слабо развито и ограничено главно в две области – партньорство, свързано с планирането и програмирането, и епизодично партньорство за отделни проекти.

Предишният опит (предишна съвместна работа) е ключов фактор, който влияе върху формирането на партньорс-

тво. При това е важно не толкова „институционалното“ доверие, колкото междуличностните отношения между представители на различните организации. На практика доминират неформални партньорства, създадени и поддържа-

ни на базата на личните връзки и взаимното доверие. Тяхното формализиране се осъществява само в случай, когато прилагащите агенции изискват изрично договорни отношения между кандидата и партньорите по проекта.

Регионална агенция за развитие на еврорегиона „Лабе-Арел“, Чешка Република

Агенцията е многофункционална структура, създадена с участието на партньори от различни сектори, която обслужва тези партньори и по-широки целеви групи, в т.ч. и във връзка с разработването и изпълнението на проекти. Агенцията на района „Лабе-Арел“ за регионално развитие „създава оптимална платформа за създаване на формализирани или неформализирани партньорства между всички субекти, представени от учредителите... поради което играе ролята на медиатор и инициатор на други съвместни дейности, главно проекти“.

Регионалните агенции за развитие в Чехия могат да бъдат алтернатива на епизодичните партньорства и да играят важна роля. Освен че разработват, административат и координират програми и проекти с регионално значение, в редица случаи те подпомагат иницирането и разработването на проекти от местни и регионални актьори, в т.ч. и формирането на партньорства.

Публично-частно партньорство за съвместни проекти между публичния и частния сектор

Публично-частното партньорство (ПЧП) е „партньорство между публичния сектор и частния сектор за изпълнението на проект или осъществяването на услуга, които традиционно се осъществяват от публичния сектор, (...) за да се постигне максимална икономическа ефективност, като всеки участник прави това, което може да прави най-добре“². Смисълът на публично-частното партньорство е, че пуб-

личният сектор променя своята роля от „доставчик на услуги“ в мениджър и наблюдаващ на частни изпълнители. Друга важна характеристика е, че рисковете и отговорностите се разпределят между публичния и частния сектори.

Стратегическите насоки на Общността за политиката за сближаване препоръчват по-широкото използване на публично-частни партньорства и очертава ясно ползите и основните предпоставки за тяхното прилагане.

² Насоки за успешни публично-частни партньорства, 2003.

Публично-частни партньорства според Стратегическите насоки на Общността за политиката за сближаване

Публично-частните партньорства могат да бъдат подходящ метод за финансиране на инвестициите, когато има достатъчна възможност за включване на частния сектор, особено в области, в които не е подходящо или възможно да се избегне публичната собственост или предоставянето на услуги чрез пазара. Освен финансовия ефект ПЧП на проектно ниво подобрява качеството на изпълнението и последващото управление на проектите. Затова страните членки се насърчават да използват такива партньорства, когато те са подходящи. Основните ползи от схемите за ПЧП са:

- публичният сектор получава достъп до редица умения на частния сектор, които са по-ефективни и ефикасни от гледна точка на разходите;
- частният сектор поема редица рискове, които при традиционните обществени поръчки биха били поети от публичния сектор;
- постига се по-висока ефективност, когато една организация е отговорна за проектирането, строителството, управлението и финансирането като част от интегриран пакет.

При решението за това дали определен проект да се осъществи като ПЧП е важно да се изпълнят някои условия преди сключването на договор за предоставяне на стоки или услуги, по-специално осигуряването на подходяща правна рамка.

ПЧП функционира най-добре, когато има изричен политически ангажимент на националните власти да включат частния сектор в проекти на публичния сектор. За ПЧП са необходими специфични рамки в различните области на политиката: те се различават например в зависимост от това доколко разходите ще се покриват от такси за ползване и от обхвата на социалните цели...

Най-често обект на публично-частно партньорство са големи проекти за транспортна инфраструктура (пътница, пристанища, летища, мостове и пр.) и екологична инфраструктура (водоснабдяване и канализация, пречиствателни съоръжения, управление на отпадъците и др.), което ги „свързва“ главно (макар и не изключително) с Кохезионния фонд.

Мотивацията за прилагане на публично-частно партньорство е свързана с недостиг на публичните ресурси (респ. необходимостта от привличане на частни ресурси) за едновременно

осъществяване на желаните проекти в сравнително кратък период, както и с повишаването на ефективността, чрез привличане на експертизата на частния сектор.

Финансирането на публично-частно партньорство е по-лесно с национални публични средства, отколкото със средства от Структурните и Кохезионния фондове. Тази констатация се потвърждава и обяснява от последващата оценка на проекти, съфинансирани от Кохезионния фонд в периода 1993-2002 г.

Ограничения на подкрепата за публично-частни партньорства от Кохезионния фонд

В Испания и Гърция участието на Кохезионния фонд в проекти с ПЧП е сравнително малко, докато в Португалия и Ирландия Кохезионният фонд съфинансира редица проекти с ПЧП или проекти, в които частният сектор играе определена роля. Освен това проекти с ПЧП се осъществяват много повече в транспортния, отколкото в екологичния сектор.

Досега ПЧП са използвани сравнително рядко при финансиране на проекти от Кохезионния фонд. В някои случаи това е свързано със специфичните условия на страните (Испания, Гърция). Съществува и нежелание от страна на кандидатите да представят проекти с ПЧП поради тяхната сложност, което прави привличането на финансиране от Кохезионния фонд по-трудно или по-малко интересно.

Европейската комисия цели насърчаване участието на частния сектор за повишаване на въздействието от финансирането чрез Кохезионния фонд. Страните членки трябва да решат дали да осъществят публично-частно партньорство или да осъществят проекта като изцяло публична инициатива. Вторият вариант обикновено е по-атрактивен, тъй като дава възможност за получаване на по-голяма подкрепа от Общността.

Ирландия

Ирландия се отличава с това, че публично-частните партньорства са установена практика, която се насърчава от правителството. Националният план за развитие (2000-2006) поставя цел за постигане на ПЧП за не по-малко от 2,35 млрд. евро, а само Департаментът за околна среда има около 60 ПЧП в различен стадий на разработване.

Португалия

В Португалия опитът с публично-частни партньорства е по-малък и е ограничен предимно на национално ниво. В значителна част от случаите са използвани средства от Структурните и Кохезионния фондове. През последните години публично-частно партньорство започва да се практикува и от общините, главно в областта на екологичната инфраструктура (водоснабдяване, канализация, управление на твърдите битови отпадъци). През 1999 г. правителството стига до извода, че съществуващият модел на изграждане на инфраструктурата в тези области не е ефективен от гледна точка на икономия, от мащаба, ефикасност на мрежите, технически решения и експлоатация на системите. Затова то задължава общините да се асоциират, за да имат достъп до подкрепа от Кохезионния фонд. Същевременно, поради финансови съображения, необходимостта от прозрачност при формиране на цените и техническата сложност на интегрираните решения по-вечето от общинските асоциации решават да привлекат частни компании и да прило-

жат публично-частно партньорство. Типичното решение е предоставянето на концесия на смесена компания, в която 50% от собствеността е общинска, а останалата – частна, като компанията може да има достъп до подкрепа от Кохезионния фонд и е отговорна за изграждането на инфраструктурата и експлоатацията на системата, както и за предоставянето на услуги на реални пазарни цени. Пример за публично-частно партньорство за развитие на ВиК система е реализиран от общини (асоциация на общини) с финансовата подкрепа от Кохезионния и Структурните фондове въпреки първоначалното противопоставяне на правителството, което предлага друго решение.

Партньорството излиза извън сферата на инфраструктурата: партньорство между публичните власти и бизнес асоциациите с цел цялата територия на страната да се „покрие“ с минимален капацитет за оказване на подкрепа на малките и средните предприятия, съчетано с определяне на ресурси в оперативните програми, за които да кандидатстват тези икономически актьори. Мотивацията на това партньорство е свързана с това, че е необходима подкрепа за бизнеса, а бизнес асоциациите на регионално ниво нямат необходимите ресурси (квалифициран персонал, помещения, оборудване), за да предоставят услуги на местния бизнес и да подпомагат неговото модернизиране и професионализиране. Благодарение на повишения им капацитет бизнес асоциациите не само са били в състояние да предоставят услуги на фирмите, но са включени и в изпълнението на малки грантови схеми за бизнеса.

ПЧП в Полша и Чехия

В Полша и Чешката република публично-частните партньорства в тесен смисъл са слабо разпространени, макар че се споменават отделни примери:

- изграждане на нов терминал на летището във Варшава (сътрудничество между публична и частна компания),
- модернизация на уличното осветление на Краков (инвестиции в модернизацията на осветлението от частна компания, на която общината заплаща от икономичните от разходи за осветление).

И в двете страни за основен ограничител се смята законодателството (обществените поръчки и годишните бюджети на общините) и са предложени специални закони за публично-частно партньорство.

Полският опит показва, че приемането на такъв закон е много продължителен процес (той все още се обсъжда в парламента, макар че е внесен в средата на 2004 г.), както и че специалният закон не може да реши цялостно проблемите (смята се за необходимо да се направят повече от 20 промени в други закони).

Причина за ограниченото партньорство между публичния и частния сектор в Чехия е силно фрагментирания бизнес и слабите, структурирани главно на национално ниво, представителни организации на бизнеса. Съществуват отделни примери за ефективно взаимодействие на проектно ниво между публичния сектор (община) и частния сектор (отделна фирма) за съвместно решаване на проблеми на развитието.

Партньорство в неправителствения сектор (НПО–НПО, Бизнес–Бизнес и НПО–Бизнес)

България няма традиция в партньорството между организациите на гражданското общество, между бизнеса, както и между тези два сектора и една от причините е, че такова партньорство не е било изисквано от финансиращите програми като условие за достъп до средства.

Особено слаба е степенята на организираност на сектора на неправителствените организации за представяне на интересите и лобиране във връзка със Структурните фондове. Само три национални неправителствени организации участват в работните групи за Националния план за развитие и оперативната програма за регионално развитие (**Националното сдружение на общините, Фондацията за реформа в местното самоуправление и Българската асоциация на агенциите за регионално развитие**).

Поставено е началото на партньорство между организациите в различни сфери, т.нар. фамилии на неправителствените организации, в т.ч. в областта на регионалното развитие. Като положителен опит за самоорганизирането на неправителствените организации може да се посочи Организацията на българските НПО, работещи за опазване на околната среда и устойчиво развитие, която е разработила и действен механизъм за излъчване на представители в различни работни групи, комисии, комитети или съвети чрез номиниране и гласуване чрез интернет³.

Сътрудничеството между неправителствените организации за съвместни проекти се смята за ограничено. Въпреки това има редица примери за добри практики със значителен потенциал. Сред тях особено важни изглеждат т.нар. обществени форуми, чиято основна функция е гражданското участие в управлението на местно ниво. С подкрепата на Швейцарската агенция за развитие и с техническата помощ на „Болкан асист“ и Фондацията за реформа в местното самоуправление от 2000 г. са създадени над 30 обществени форума. За участие се канят представители на всички заинтересовани страни в общината – неправителствени организации, граждани, бизнес средите, местната власт. Провеждат се серия от дискусии, в които участниците обсъждат, на принципа на равнопоставеността, важни въпроси, свързани с развитието на общността. Възможните резултати от един форум са препоръки за действия, насочени към определени адресати, възникване на граждански инициативи и разработване на конкретни проекти, чрез които да бъдат решени набелязаните проблеми. Средствата се осигуряват от Швейцарската агенция за развитие и съответните общини. Представителите на гражданското общество се ангажират да участват във финансирането на всеки проект в различна форма (с пари, труд, материали и др.). По такъв начин се създават нови коалиции между хора и организации, които в други ситуации рядко биха се възприемали като партньори.

³ www.bluelink.net/vote

Бизнесът е по-добре организиран – съществуват голям брой работодателски организации и бизнес асоциации, но те нерядко изразяват различни позиции и мнения. Най-големите организации на бизнеса с развити регионални структури (в областите) са **Българската стопанска камара (БСК)** и **Българската търговско-промишлена палата (БТПП)**. Широко разпространени са браншовите сдружения и асоциации. Представители на националните организации на бизнеса са включени в работните групи по Националния план за развитието и подходящите оперативни програми⁴. Те организират обучения и разпространение на информация за бизнеса във връзка с присъединяването на България към ЕС и произтичащите от това възможности и изисквания за бизнеса, в т.ч. за предприемачите инструментите и Структурните фондове.

Основната причина за неразвиеното сътрудничество между фирмите при разработване на проекти е липсата на програми и стимули за такова сътрудничество.

Аналогично е състоянието на сътрудничеството между неправителствените организации и бизнеса. По-скоро изключение е форумът на български-

те бизнес лидери, в който членуват над 160 представители на бизнеса (в т.ч. големи мултинационални компании) и неправителствени организации. Неговите цели са насърчаване на социалноотговорни бизнес практики от полза за бизнеса и обществото, разработване на проекти и програми за партньорство между бизнеса, властите и гражданското общество и размяна на идеи, информация и опит в тези области. Няма данни за пряко участие на тази организация в подготовката за използване на Структурните фондове. Друг пример е сътрудничеството между банка и неправителствени организации за управление на грантова схема: Първа инвестиционна банка възлага на фондацията „Работилница за граждански инициативи“ да организира и управлява национална грантова схема за финансиране на социални проекти за маргинализирани младежи.

Като фактори за успех на разгледаваните по-горе партньорства (НПО–НПО, бизнес–бизнес и НПО–бизнес) са посочени съпричастността на включените организации, ефективното управление на мрежите, подкрепата от донори и връзката им с осъществяването на икономически дейности.

В Ирландия е интересна практиката на **Форумите на общността**, създавани към общинските съвети за развитието, които са многофункционални партньорски структури, насочени не само към представяне на интересите и участие в консултирането, но и към съвместно разработване на проекти.

⁴ В работната група за НРР участват БСК, БТПП, Съюз на работодателите в България, Българска международна стопанска асоциация, Български съюз на частните предприемачи „Възраждане“, Съюз за стопанска инициатива.

Неправителственият сектор в **Чехия** има значителното участие в консултирането на НПП и като резултат някои от оперативните програми, съфинансирани от Европейския социален фонд (ОП Човешки ресурси и ОП за Прага), предвиждат средства за развитие на капацитета на неправителствения сектор. Готовността за сътрудничество на публичната администрация е диференцирана и зависи не толкова от някаква обща политика, а от нагласите и културата на отделните звена в нея.

В **Полша** на участието на **неправителствения сектор** в консултирането и повишаването на възможността за лобиране, изпреварващ достъп до информация и оказване на подкрепа на представители на сектора (разпространение на информация, обучение), се отделя голямо внимание. Ролята на неправителствения сектор е регламентирана със закон (2003 г.). Създадена е платформа за официално представителство и консултации между гражданското общество и публичния сектор – **Съвет за дейности в публична полза**, което поставя „нова ера в партньорството между правителството и гражданското общество“. Съветът разширява базата на социалните партньори, като допълва два съществуващи съвета – **Тристранния съвет на правителството, синдикатите и работодателите** и **Смесения комитет на централните и местните власти**. Макар че формално неговата роля е консултативна и ограничена до прилагането на Закона за дейностите в публична полза, на практика той е платформа за артикулиране на интересите и проблемите на сектора на НПО пред публичните власти по организиран начин, а реалните му функции са по-широки и включват участието на НПО в използването на Структурните фондове. Съветът е изготвил процедура и е осъществил предварителен избор на НПО за участие в управителните и мониторинговите комитети на програмите по Структурните фондове.

НПО са сред най-активните участници в консултациите за НПП 2004–2006 г. В процеса на консултиране те акцентират върху въпроси за своята роля като потенциални изпълнители на проекти, съфинансирани от Структурните фондове, приоритетите за развитието на човешките ресурси в НПП, необходимостта от прилагане на глобални грантове като метод за изпълнение, особено в областта на човешките ресурси и др.

Създадено е Бюро за връзки в Брюксел (2001 г.) с частично външно финансиране. Бюро е организирано и регионална мрежа от експерти в страната (по 2 във всяко воеводство), които действат като „интерфейс“ между НПО и публичните власти в района и оказват помощ на НПО при изготвяне и изпълнение на проекти, финансирани от Структурните фондове. В рамките на груп проект над 200 представители на НПО са преминали през обучение за обучители по въпроси на Структурните фондове.

Съществуват и регионални организации на НПО, сред които трябва да се спомене Съветът на неправителствените организации в Куявско-Поморския район, който действа като регионално представителство на „третия“ сектор. Специфичното при него е, че той е създаден по демократичен начин (отдолу нагоре) въз основа на съществуващата териториална структура (околии), като НПО във всяка околия излъчват свой представител за регионалната организация (и изненадващо това не е породило непреодолими конфликти). Публичните власти в района признават Съвета като най-важния (ако не и единствен) представител на третия сектор и като „единен глас“ на НПО.

Влиянието на неправителствения сектор върху програмите и вземането на решения зависи както от индивидуалните нагласи на представителите на публичната администрация, така и от степента на подготвеност на НПО да отстояват своите решения, както и от доброто им разбиране за същността и особеностите на политиката за сближаване и начина на действие на Структурните фондове.

Представителните организации на бизнеса в Полша на национално и регионално равнище не са толкова активни, колкото НПО. Един от специфичните проблеми е да излъчи свои членове за участие в управителните и мониторинговите комитети на оперативните програми. Независимо от това има и положителни примери. Много бизнес асоциации осигуряват подкрепа за своите членове чрез информация, конференции, обучение, консултантска помощ (в някои случаи безплатна благодарение на подкрепата от публични източници, в т.ч. предприемаческите инструменти и Структурните фондове на ЕС). Въпреки това, големият брой независими бизнес организации, особено на регионално ниво, затруднява формулирането на общи решения и позиции.

Партньорствата в неправителствения сектор за идентифициране, разработване и изпълнение на проекти не са много разпространени. За да се формират такива партньорства, трябва да има осъзната нужда и ясни ползи за партньорите. Много често обаче партньорствата се формират въз основа на изискванията на финансиращите програми. С други думи, главният фактор за създаване на партньорства в неправителствения сектор за съвместни проекти са задължителните изисквания за партньорство в програмите. Такива изисквания се поставят, когато проектът трябва да комбини-

ра дейности, изпълнявани от различни актьори, за да постигне своите цели. В това отношение важна роля за насърчаване на партньорствата са изигрвали инициативите на Общността (ЛИДЕР, УРБАН, EQUAL), но често те се допълват от подобни по подхода си национални програми (например програмите „Исторически центрове“ и „Селски центрове“ в Португалия). Смисълът на тези програми е партньорството да може да продължи след проекта и опитът на старите страни членки потвърждава, че голяма част от партньорствата са устойчиви.

Мерки, по които НПО са избираем кандидат (Чешката република, 2004-2006)

Чешката република дава пример и за това как правителството предугажда проблемите на неправителствените организации като кандидати с проекти по оперативните програми на Структурните фондове и създава облекчени условия за такова участие. Така например, имайки предвид възможните финансови проблеми, са предвидени авансови плащания в размер на 25% (за сметка на националното съфинансиране) за проекти, които се изпълняват от национални неправителствени организации.

Примерите от различните страни показват, че сравнително най-редки са парт-

нърства бизнес-бизнес, не на последно място поради преобладаващите отношения на конкуренция, но също и поради липсата на опит в подобно сътрудничество.

Сътрудничеството НПО-бизнес се затруднява не на последно място и заради ограниченията, налагани от правилата за държавните помощи, съгласно които частните (генериращи печалба) и публичните (нестопански) организации имат право на различни форми на подкрепа и където на носещите приходи дейности се полагат различни (по-малки) суми в сравнение с останалите дейности. Главната мотивация на бизнеса е да участва като изпълнител (подизпълнител) на проектите, но по-специално в Чехия фирмите предпочитат да са официален партньор (когато това е допустимо според правилата на програмите), тъй като това им дава възможност да участват във фазата на идентифициране и формулиране на проекта и да го адаптират към своите интереси и възможности. Опитът на Чехия показва, че много често частни фирми участват при идентифицирането на определени проекти, без да са формални партньори или да имат гаранция за участие в изпълнението (като подизпълнител). В този случай ползата за организациите на гражданското общество (или публичните партньори) е, че могат да си осигурят необходимата техническа експертиза, а за частните фирми – да получават изпреварващо информация и да адаптират концепцията на проекта към своите нужди и капацитет, което се превръща в конкурентно предимство при провеждане на търг.

Най-често посочваните примери на партньорства за съвместни проекти между бизнеса и НПО са свързани с научноизследователска дейност (формиране на консорциуми, включващи университети и/или научноизследователски центрове и частни фирми, които са бенефициент на проекта, например в Португалия), разработването на регионални иновационни стратегии (партньори са академични институции, частни компании, общини, неправителствени организации, например в Полша), създаване и развитие на индустриални/технологични паркове (формират се управителни органи на парковете като компания с участие на университети, общини, региони, частни компании, например в Полша), социални дейности, например обучение и осигуряване на заетост за безработни (пример е проект по EQUAL в Португалия, в който партньорството включва обучаващи организации – публични и НПО и потенциални работодатели, а в работата му участват пряко и бенефициентите).

Партньорство между общини за съвместни проекти

Сътрудничеството между общините в България може да се класифицира в две основни форми:

- формиране на асоциации (национална, регионална), по-специално за

представяне и защита на интересите и осигуряване на някои общи услуги за членовете (напр. информация, обучение и др.) и

- осъществяване на съвместни инициативи и проекти за развитието между няколко общини.

Сдружения на общините в България

Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ):

- представлява своите членове пред държавните органи;
- разработва предложения за промяна и усъвършенстване на правната уредба на местното самоуправление;
- подготвя становища и предложения по проектобюджета на страната в частта му за общините;
- осъществява контакти и взаимодействия със сродни организации от други страни, както и да членува в международни сдружения;
- осъществява и други функции, определени със закон и с учредителния акт.

НСОРБ подпомага своите членове чрез предоставянето на широк набор от услуги, включващи експертна помощ, развитие на капацитет, разпространение на информация, обмяна на опит и гр.

На регионално ниво съществува добре развита мрежа от регионални асоциации на общините.

През последните няколко години българските общини започнаха да осъзнават необходимостта от сътрудничество помежду си за осъществяване на съвместни проекти, съвместно предоставяне на услуги, осигуряване на достъп до кредити или емитиране на облигации. Три са основните фактори, които изискват и насърчават сътрудничество между общините:

- Финансовата децентрализация⁵ като възможност за доброволно обединяване на човешки и финансови ресурси и търсене на различни форми на ефективно и качествено предлагане на публични услуги – косвено насърчава сътрудничеството, особено между по-малки общини;
- Процесът на регионално развитие, който изисква сътрудничество между общините, най-вече при идентифициране и реализация на проекти с надобщинско значение и/

или при реализация на държавната политика в районите за целенасочено въздействие.

- Подкрепата от ЕС чрез предприемчивите инструменти. В много случаи сътрудничеството между общините по определен проект е задължителен критерий или най-малкото се насърчава от съответната програма (грантова схема).

Законът за регионалното развитие (чл. 14 ал. 3, т. 3) насърчава сътрудничеството между общините. Подобна цел е формулирана и в **Националната стратегия за регионално развитие**. Но голяма част от общинските и регионалните планове не съдържат подобни проекти или те не са разработени като „съвместни“.

Макар че има примери за успешно сътрудничество при разработването и изпълнението на конкретни проекти, те все още не са обичайна практика.

⁵ Концепция за финансова децентрализация, 2002; Стратегия за децентрализация в България, 2005.

Примери за съвместни проекти и инициативи между общини в България

- Проект за регионално управление на отпадъците в Кочериново, одобрен за финансиране по ИСПА, 35 млн. евро. Проектът е инициран от кмета на Кочериново и включва 11 общини (9 от Кюстендилска област, Благоевград и Симитли). Съпричастността и ангажиментът на тези общини е постигната чрез срещи и дискусии с последващо одобрение от общинските съвети.
- Сътрудничеството между Горна Малина и Елин Пелин, при което двете общини наемат частна компания за експлоатация и установяване на ефективен механизъм за съвместно управление на сметището.
- „Партньорство за местно икономическо развитие“, създадено със съдействието на USAID и подпомагано от ФРМС. Партньорството е асоциация на професионалисти, представляващи средноголемите общини в България, и дейността му е насочена към насърчване на частните инвестиции в градовете на страната.

Факторите за успех

Факторите за успеха на осъществените досега междуобщински партньорства за съвместни проекти в България могат да бъдат обобщени по следния начин:

- способност/капацитет на участващите общини да оценяват потребностите си и да идентифицират приоритети;
- желание за и ангажираност на общините при сътрудничеството;
- установени добри механизми за комуникация и ефективни структури за управление;
- лична инициативност и мотивация на общинските ръководства.

Партньорство за развитие на селските райони

Началото на Общата селскостопанска политика (ОСП) се поставя на 3–11 юли 1958 г. в Стреса (Италия). С развитието на Общността развитие търпи и политиката за селското стопанство. Това се дължи и на факта, че повече от половината от населението на двадесет и петте страни членки на ЕС живее в селски райони, които покриват 90% от територията на Общ-

ността. Развитието на селските райони е важно измерение на политиката. Селското и горско стопанство са от първостепенна важност за ползването на земята и управлението на природните ресурси в селските райони на Съюза, както и като платформа за икономическото разнообразяване в селските райони. Те са основен източник на доходи за населението в тези райони.

Избеждайки като основен фокус в последната фундаментална реформа на първи стъп в Общата селскостопанс-

ка политика от 2003 и 2004 г., за новия финансов период ще бъде политиката за развитието на селските райони.

Политиката за развитие на селски райони ще решава въпроси в следните области:

- Икономически: селските райони се характеризират със значително по-ниски от средните доходи, застаряващо работоспособно население и по-силна зависимост от основния сектор в тези райони – земеделието.
- Социални: в селските райони има висока безработица. Ниската гъстота на населението и обезлюдяването в някои райони също могат да увеличат риска от проблеми като липса на основни услуги, социална изолация и ограничен кръг от възможности за заетост.
- Екологични: неефективно и неустойчиво използване на природните ресурси: ерозия, замърсяване, изоставени земи. Необходимо е селското и горско стопанство да бъдат развивани по посока на опазването на селската и околната среда, за да се постигне подходящ баланс на дейностите извършвани в тези райони и да се запази и подобри екологичния ресурс.

Доклада за финансовите перспективи за периода 2007–2013 г. определя три основни цели на политиката за развитие на селските райони:

- Увеличаване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор посредством подкрепа за реструктуриране (конкурентоспособност);
- Подобряване на околната и селска

среда, чрез подкрепа за управлението на земите (в това число действия за развитие на селските райони, свързани с местата по програма Натура 2000);

- Подобряване на качеството на живот в селските райони и насърчаване на диверсификацията на икономическите дейности чрез мерки, насочени към селскостопанския сектор, както и към други селски дейности (общо развитие на селските райони).

Реформата на ОСП за новия програмен период предвижда помощта за селските региони да не се финансира от Структурни фондове, а чрез новосъздадения **Европейски селскостопански фонд за развитие на селските региони (ЕССФРСР)**, който съчетава селскостопанска и неселскостопанска подкрепа за селските региони.

За кого?

Европейският селскостопански фонд за развитие на селските региони ще допринася за насърчаване на устойчивото развитие на селските райони на територията на Общността в допълнение към политиката за пазарна подкрепа и политиката за подкрепа на доходите на ОСП, политиката за сближаване, както и общата политика за рибарство.

Първата важна крачка е привеждане на политиката за развитие на селските райони към единната рамка за програмиране и финансиране на програмите.

Консултирането със заинтересованите страни относно разработването, прилагането и оценката на нацио-

налните стратегии и програми, интегрирането на подхода „отдолу-нагоре“ на „ЛИДЕР“, обменът на добри практики и работата в мрежа ще спомогнат за гарантиране на структуриран диалог, който стои в основата на доброто управление.

Заедно с увеличената яснота по отговорностите на страните членки и ЕК за финансовото управление, предложените промени подобряват значително прилагането и управлението на политиката за развитие на селските райони.

Постигането на по-стратегически подход за развитие на селските райони е първата крачка на фазата за програмиране, с която ще бъде изготвен стратегически документ от ЕК, който определя приоритетите на ЕС по трите оси на политиката. Документът идентифицира силните и слабите страни на ниво общност, както и ключовите показатели за измерване на напредъка по отношение постигане на приоритетите на ЕС. След това се приема стратегията за развитие на селските райони на ЕС от Съвета и формира базата за националните стратегии за развитие на селските райони на страните членки. След консултации със заинтересованите страни, националните стратегии за развитие на селските райони адаптират приоритетите на ЕС към националната ситуация, определят ключовите резултатни показатели и демонстрират допълването на програмирането за развитие на селските райони с други политики на ЕС, особено с политиката за сближаване.

По всяка тематична област стра-

ните членки могат да планират съвкупност от мерки. Условието, по което мерките могат да бъдат прилагани, са опростени и позволяват подходящото им интегриране за постигане на по-обща цели.

По ос 1 – конкурентоспособност на селското и горско стопанство – стратегията за реструктуриране е изградена върху мерки, свързани с подобряване на човешкия капитал, материалните (физическите) активи и качествените аспекти на производството, което ще позволи постепенно преустановяване на прилагането на някои мерки, ползвани в момента от новите страни членки.

Задължителен елемент за стратегията по ос 2 – околна среда и управление на земята – е прилагането на мярката „агро-екология“. Съществуващата мярка за необлагодетелствани райони е предефинирана дотолкова, доколкото е засегнато определянето на границите на междинните зони (частично основани на социално-икономически данни, които в много от случаите са остарели). Новото определяне на границите трябва да се основава на продуктивността на почвата и климатичните условия и важността на използването на екстензивни селскостопански практики за управление на земята, ниската производителност на почвата и лошите климатични условия, като се посочат трудностите за поддържане на селскостопанската дейност.

Общо условие на ниво бенефициенти за ползване на мерките по ос 2 е спазването на европейските и национални задължителни изисквания, които се отнасят съответно за дейностите в

селското и горско стопанство.

По отношение на ос 3 – общо развитие на селските райони – предпочитаният метод за реализация е чрез стратегии за местно развитие, насочени към субекти на под-регионално равнище, като са разработени или в тясно сътрудничество между националните, регионални и местни власти, или са проектирани и осъществявани чрез подхода „отдолу-нагоре“ като се използва практиката на „ЛИДЕР“ (избор на най-добрите планове за местно развитие, изготвени от местни инициативни групи, които представляват публично-частното партньорство). Възможно остава и хоризонталното прилагане на някои мерки по ос 3.

Всяка програма трябва да съдържа ос „ЛИДЕР“ за финансиране на реализацията на стратегиите за местно развитие на местните инициативни групи (създадени на основата на трите тематични оси), оперативните разходи на групите, проектите за сътрудничество между тях, експериментални и пилотни инициативи, и изграждането на капацитет и насърчаване на активното участие, които са необходими за подготовката на стратегиите за местно развитие.

По отношение на техническата помощ – до 4% от бюджета на програмата може да бъде запазен за нейното прилагане, в това число финансиране на национални мрежи за подкрепа на прилагането на мерките за развитие на селските райони и най-вече – за местните инициативни групи, като целта е националните мрежи да послужат като точки за контакт на Европейската мрежа за развитие на селските ра-

йони. Мрежата за развитие на селските райони на ЕС ще подпомага ЕК в прилагането на политиката за развитие на селските райони.

От общия бюджет на ЕС за развитие на селските райони за периода 3% ще се пазят като резерв, който ще бъде преразпределен през 2012-2013 г. за страните членки с най-добре представили се оси „ЛИДЕР“.

Политиката за развитие на селските райони трябва да придружава и допълва политиките за пазарна подкрепа и за подкрепа на доходите на ОСП, и по този начин да допринесе за постигането на целите на политиката.

Важно е да се знае, че действията на Общността трябва да допълват действията, провеждани от страните членки или да се стремят да допринесат за тяхното осъществяване. Партньорството трябва да бъде подсилено чрез участие на различен тип партньори при пълно спазване на институционалните компетенции на страните членки. Дейностите, подкрепени от Европейския селкостопански фонд за развитие на селските райони, трябва да бъдат в съответствие и съвместими с останалите политики на Общността, както и в съгласие с цялото законодателство на Общността. В действията си за подкрепа на селските райони Общността ще има грижата да насърчи премахване на неравенствата и постигане на равенство между жените и мъжете, в съответствие с чл. 2 и 3 от Договора.

Програмирането на развитието на селските райони трябва да се придържа към приоритетите на Общността и национални приоритети и да допъл-

ва останалите политики на Общността, най-вече политиката за пазарна подкрепа, политиката за сближаване и Общата политика в областта на рибарството.

За да се осигури устойчивото развитие на селските райони е необходимо фокусът да се постави върху огра-

ничен брой ключови приоритетни цели на ниво Общност, които се отнасят до конкурентоспособността на селското и горско стопанство, управлението на земята и околната среда, и качеството на живот и разнообразяването на икономическите дейности в тези райони.

ПОДХОД ЛИДЕР

След три програмни периода, инициативата „ЛИДЕР“ достигна ниво на зрялост, което позволява реализиране на подхода „ЛИДЕР“ на по-широка основа в общото програмиране за развитието на селските райони. Следователно, необходимо е изготвянето на уредба за прехвърляне на основните принципи на „ЛИДЕР“ към програмите, като в тях се въведат специфичен приоритет, и се представи определение на местните инициативни групи и мерките, които ще бъдат подкрепяни, включително прилагането на местните стратегии, сътрудничеството, работата в мрежа и придобиването на умения.

Предвид важността на подхода „ЛИДЕР“, значителен дял от приноса на Европейския селскостопански фонд за

развитие на селските райони ще бъде насочен към този приоритет.

КАКВИ СА РЕЗУЛТАТИТЕ?

Анализите и проучванията на селскостопанския сектор показват, че с разширяването на ЕС, в новите страни членки се премахват последните търговски бариери, останали след прилагането на Европейските споразумения и прилагане на ОСП.

Изследванията показват, че влиянието върху ЕС-15 ще бъде ограничено поне през първите години след разширяването, поради две основни причини. Първата причина е свързана с качеството, което все още изостава в новите страни членки. Другата причина са намалените ценови различия между ЕС и новите страни членки. Очаква се развитието на производството и търговията в новите страни членки да се влияе по-скоро от промени в производството, отколкото от прилагането на ОСП, с изключение на много ограничен брой продукти. Въпреки че е трудно да се прогнозира какви промени в производството могат да настъпят, опитът на южноевропейските страни след присъединяването им и на страните от ЦИЕ през последните няколко години показва, че средната производителност остава сравнително ниска.

Инвестициите за развитие на икономиката в селскостопанските райони и общности са особено важен фактор за повишаване на атрактивността на селските райо-

ни, за насърчаване на устойчивия растеж и за създаване на възможности за разкриване на нови работни места, особено за жени и млади хора.

Запазването на разнообразието на селските райони и поощряването на услугите, базирани на многофункционално земеделие, имат все по-голямо значение за качеството на жизнената среда в селските райони. Управлението на прилежащата към земеделските стопанства среда и горските райони трябва да запази и подобри състоянието на природата и културното наследство на Европа, особено в по-отдалечените селскостопански области.

Политиката за развитие на селските райони трябва да служи на нуждите на цялото общество в тези райони и да съдейства за сближаването. Укрепването на по-широката селска общност ще насърчи устойчивото развитие на местните общности, към което се стремят всички заинтересовани

страни в областта.

Необходимо е значително опростяване на политиката за развитие на селските райони на Европейския съюз. Осигуряването ѝ трябва да бъде базирано на единна програмираща, финансираща и контролираща система, адаптирана към нуждите на селското развитие.

Насоки на действията по политиката за сближаване за 2007–2013 г.

Превръщане на Европа и нейните региони в по атрактивни места за инвестиции и работа

Превръщането на Европа и нейните региони в по атрактивни места за инвестиции и работа в контекста на политиката за сближаване означава:

- Разширяване и подобряване на транспортната инфраструктура;
- Засилване на единството между опазването на околната среда и растежа;
- Насочване към интензивното използване на традиционни енергийни източници в Европа.

Инфраструктурата (транспортна, екологична и енергийна) е една от ключовите предпоставки за растеж и заетост. Съвременната инфраструктура е важен фактор в развитието на бизнеса, а оттам и за икономическата и социална привлекателност на регионите и градовете. Увеличаването на инвестициите в инфраструктурата на изоставащите региони, особено в новите страни членки на ЕС, включително и България, е начин за стимулиране на растежа и подобряване качеството на живот.

За програмния период 2007-2013 г. страните членки ще разполагат с възможност да използват експертизата на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) при подготовката на проекти за финансиране от Европейските фондове в рамките на инициативата ДЖАСПЪР (JASPER).

ДЖАСПЪР: Нова техническа помощ за партньорство

ДЖАСПЪР (Съвместна подкрепа за проекти в европейските региони) предвижда развитие на сътрудничеството между Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие за поддържане на съвместна експертиза и подпомагане на страните членки и регионите за подготовка на големи проекти.

Разширяване и подобряване на транспортната инфраструктура

Добре развитата транспортна мрежа разширява възможностите за придвижването на хора и стоки, пови-

шава ефективността на икономиката и стимулира икономическото развитие. Разширяването и подобряването на Европейската транспортна инфраструктура (Трансевропейските мрежи), особено в граничните райони, е база за

постигане на по-висока интеграция на националните пазари, особено в контекста на разширения Съюз.

Районите, избираеми по **цел Конвергенция** и в страните, избираеми за операциите на Кохезионния фонд, в най-голяма степен се нуждаят от значителни инвестиции в инфраструктурата.

Големите инфраструктурни инвестиции (безвъзмездни помощи и/или заеми) в слабо развити страни и региони, насочени към подобряване на международните и междурегионални връзки, имат висока възвращаемост за дълъг период от време под формата на увеличаване на конкурентоспособността на предприятията и улесняване на движението на работна ръка.

В региони с малки населени места, чиято икономическа основа е разпокъсана, неразвита и с малък капацитет, е подходящо изграждането на регионална транспортна инфраструктура. В региони с неразвита или амортизирана пътна мрежа е подходящо изграждане на икономически значими пътни връзки.

Достъпът до градските райони и мобилността на хората, живеещи в тях, да бъде подобрена, чрез инвестиции в интегрирани системи за управление и транспортни решения, които същевременно допринасят и за подобряване качеството на околна среда.

Постигането на максимален ефект от транспортните инвестиции чрез фондовете се базира на следните принципи:

- **Първо**, използване на обективни критерии за определяне на нивото и естеството на инфраструктурата, която трябва да бъде финансирана.

Например: **нормата на възвращаемост** се измерва в зависимост от нивото на икономическо развитие на региона, плътността и качеството на инфраструктурата или степенята на натоварване; **социалната норма на възвращаемост** отчита екологичното и социално влияние на предвидените инфраструктурни проекти.

- **Второ**, устойчивостта на околната среда трябва да бъде във фокуса на вниманието.

Например: преминаване към модели, щадящи околната среда; насърчаване на комбинирания транспорт.

- **Трето**, модернизирани железопътната мрежа, особено в регионите, попадащи в цел Конвергенция, и на страните членки, подлежащи на финансиране от Кохезионния фонд, чрез избор на приоритетни сектори, осигуряващи тяхната свързаност в рамките на Европейската железопътна транспортна система за управление (ЕЖТСУ).
- **Четвърто**, осигуряване на подходящи системи за управление, със специален акцент върху сигурността.

Инвестициите в транспортната инфраструктура трябва да включват например системи и технологии за управление на железопътната система (ЕЖТСУ), въздушния трафик в Европа (SESAR – Single European Sky ATM Research Programme), уличното движение.

Насоки за действията:

- Страните членки и регионите, избираеми по цел Конвергенция или Кохезионния фонд, трябва да дадат приоритет на 30-те проекта, които са в интерес на Европа, преминаващи през тяхната територия. В рамките на тези проекти, специално внимание трябва да бъде отделено на пограничните връзки и тези, наблюдавани от европейските координатори в страните членки. Подкрепата за други проекти по трансевропейско сътрудничество може да бъде получена само когато техният принос за растежа и конкурентоспособността е безспорен.
- Допълнителни инвестиции за второстепенните връзки, които осигуряват свързаност с главните мрежи.
- Подкрепа за по-широк достъп до железопътната инфраструктура и осигуряване на свързаността в рамките на ЕС. Пътните такси трябва да улеснят достъпа до операторите. Всички финансирани проекти трябва да предвиждат подобряване на свързаността на транспортните системи.
- Насърчаване на екологично устойчиви транспортни мрежи, специално в градските райони. Това включва удобства за обществен транспорт (включително паркове и колоездни инфраструктури), планове за мобилност, околновръстни пътища, увеличаване на безопасността по пътните кръстовища, слабо натоварените пътища (колоездни алеи, пешеходни пътеки). Това включва и действия, осигуряващи достъп до услугите на обществен транспорт за определени целеви групи (възрастни хора и инвалиди) и осигуряване на мрежи за разпространение на алтернативни автомобилни горива. Използването на алтернативни транспортни коридори, навлизащи във вътрешните части от териториите, също допринася за устойчивостта на транспортните мрежи.
- Разработване на „морски магистрали“ и на кратки плавания като алтернатива на пътния и железопътен транспорт на големи разстояния.

Страните членки, ползващи едновременно подкрепа от Кохезионния и от Структурните фондове, трябва да правят разграничение в програмите между видовете дейности, финансирани от всеки от фондовете. Кохезионният фонд трябва най-общо да се концентрира върху Трансевропейските транспортни мрежи.

Структурните фондове се фокуси-

рат върху инфраструктура, свързана с мерките за стимулиране на икономическия растеж (като туризъм, подобряване на атрактивността на индустриалните зони и т.н.). Що се отнася до пътната инфраструктура, инвестициите трябва да съответстват на общата цел за безопасност на движението по пътищата.

Таблица 2.

Практически възможности за участие на местните партньори за разширяване и подобряване на транспортната инфраструктура

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка на проекти за развитие на общинска инфраструктура (пътища и пътни съоръжения, връзки с големите транспортни мрежи), ако общината е икономически разпокъсана, неразвита и с малък капацитет. Резултатите от такива проекти трябва да доведат до увеличаване на конкурентоспособността и подобряване на условията за живот; • Подготовка на проекти за подобряване на гостъна до градски райони и мобилност на хората, живеещи в тях, за изграждане на интегрирани системи за управление на транспорта и транспортни решения, които същевременно допринасят и за подобряване качеството на околна среда, като се набляга и върху фактора безопасност на движението; • Подготовка на проекти съвместно с други общини за решаване на общи проблеми, свързани с пътища и пътни съоръжения; • Изграждане на публично-частни партньорства за подготовка и осъществяване на проекти за развитие на общинска инфраструктура.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнител на проекти въз основа на търгове за възлагане на обществени поръчки; • Участник в публично-частно партньорство.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в процеса за идентифициране на проблемите, свързани с инфраструктурата; • Участие в процеса на мониторинг и оценка на изпълнението на проекта.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Представяне и защита на решения, които подобряват качеството на околната среда; • Участие в процеса за идентифициране на проблемите, свързани с инфраструктурата; • Участие в процеса на мониторинг и оценка на изпълнението на проекта.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> • Участват в разработване на иновационни системи и технологии за управление на транспорта; • Участват в процеса на измерване на въздействието на тези проекти върху околната среда.

Пример за на транспортни услуги в Ирландия:

Ефективността беше водещият фактор при изграждането на Луас (от галски „скорост“), новата ултрамодерна трамвайна линия на Дъблин, с два маршрута от по 9 и 15 км, открити през юни и септември 2004 г. „Луас е силно структуриращ проект“, настоява Том Манинг, директор връзки с обществеността на Агенцията за обществени поръчки в железопътния транспорт, която е възложител на проекта. „Със своите 50 000 пътници дневно тя допринася за облекчаването на трафика в града и свързва различни транспортни възли в Дъблин: гарите север и юг, влаковете до крайните и основните автобусни линии. Освен това тя допринася за оживяването на града: откакто е въведена в действие, броят на клиентите на магазините по трамвайната линия се е увеличил със 75%, а стойността на околните имоти е нараснала с 15% за три месеца. Налице са ползи и за населението в по-неблагоприятно положение: социалните жилища, които по-рано нямаша добри транспортни услуги, сега са свързани пряко с центъра на града.

Обща на стойност: 775 милиона евро

Принос на ЕС: 80 милиона евро

„Малко над 10%, което може да изглежда скромно“, обяснява Манинг, „но приносът на Европа беше символ, който вдъхна доверие и внесе достоверност в изпълнимостта на проекта“.

Засилване на единството между опазването на околната среда и растежа

Екологичните инвестиции допринасят за развитието на икономиката по три начина:

- осигуряват дълготрайната устойчивост на икономическия растеж;
- намаляват външните екологични разходи за икономиката (напр. разходите за здравеопазване, разходите за почистване или възстановяване на щетите);
- стимулират иновациите и създаването на работни места.

Програмите по политиката за сближаване трябва да се стремят към засилване на единството между опазването на околната среда и растежа. Предоставянето на екологични услуги като достъп до питейна вода, инфраструктури за отпадъци и пречистване на отпадни води, управление на природни ресурси и биоразнообразието, почистването на почвата и подготовката

и за нови икономически действия, както и защита срещу конкретни екологични рискове, трябва да се възприема като приоритет.

С цел увеличаване на икономическите ползи и намаляване на разходите трябва приоритетно да се справим със замърсяването на околната среда, като обърнем внимание на самите източници на замърсяване. В управлението на отпадъците това означава предотвратяване на замърсяването, рециклиране и биодеградация на отпадъци, които са евтини дейности и създават работни места.

Изборът на проекти трябва да се основава на предишни оценки на нуждите и специфичните проблеми на регионите, и, където е възможно, да се използват подходящи индикатори. Трябва да се положат усилия за оптимизиране на външните екологични разходи, чрез подкрепа за установяването и разработването на пазарни инструменти.

Насоки за действия:

- Насочване на вниманието към съществените нужди за инвестиции в инфраструктура, специално в регионите, попадащи в обхвата на цел Конвергенция, особено в новите страни членки, в съответствие с екологичното законодателство в сферата на водите, отпадъците, въздуха, био-разнообразието и опазването на природата и видовете.
- Осигуряване на привлекателни условия за бизнеса и високкоквалифицирания персонал. Това може да се постигне чрез подобряване на планирането за използване

на земята, намаляване на градската разпръснатост и рехабилитация на физическата околна среда, включително естествените и културни богатства. Инвестициите в тази област трябва ясно да са свързани с развитие на иновативния и създаващия работни места бизнес.

- **Увеличаване на инвестициите, които допринасят за ангажиментите на ЕС към протокола от Киото**, като допълнение към инвестициите за устойчивата енергия и транспорта.
- **Предприемане на мерки по предотвратяване на риска**, чрез подобряване на управлението на природните ресурси, по-целенасочено проучване, по-добро използване на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) и по-иновативни политики за обществено управление, вкл. например превантивен мониторинг.

Когато страните членки ползват ясни разлики между действията, Кохезионния и Структурните фондове в програмите, трябва да се правят финансирано от всеки фонд.

Таблица 3.

Практически възможности за участие на местните партньори за засилване на единството между опазването на околната среда и растежа

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка на проекти, свързани с прилагането на екологичното законодателство; • Подготовка на проекти за развитие на общинска екологична инфраструктура (водоснабдяване и канализация, общински сметища). Резултатите от такива проекти трябва да осигурят единство между опазването на околната среда и растежа на икономиката; • Подготовка на проекти, които са насочени към премахване на източниците на замърсяване и към управлението на отпадъците на основата на принципите на пазара; • Подготовка на проекти съвместно с други общини за решаване на общи проблеми, свързани с водоснабдяване и канализация, общински сметища; • Подготовка на проекти за осигуряване на привлекателни условия за бизнеса и неговия висококвалифициран персонал, за използване на земята, намаляване на градската разпръснатост и рехабилитация на физическата околна среда, включително естествените и културни богатства. Инвестиции в тази област трябва ясно да са свързани с развитие на иновативния и създаващия работни места бизнес; • Изграждане на публично-частни партньорства за подготовка и осъществяване на такива проекти.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнител на проекти въз основа на търгове за възлагане на обществени поръчки; • Участник в публично-частно партньорство.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнители по проекти; • Участие в процеса на идентифициране на проблемите, свързани с екологичната инфраструктура; • Участие в процеса на мониторинг и оценка на изпълнението на проекта.

(продължение)

Участници	Роли и възможности за участие
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнители по проекти; • Представяне и защита на решения, които подобряват качеството на околната среда; • Участие в процеса за идентифициране на проблемите, свързани с екологичната инфраструктура; • Участие в процеса на мониторинг и оценка на изпълнението на проекта.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> • Предлагат решения, свързани с ангажиментите на ЕС към протокола от Киото, като допълнение към инвестициите за устойчивата енергия и транспорта; • Предлагат решения по предотвратяване на риска, чрез подобряване на управлението на природните ресурси, по-целенасочено проучване, по-добро използване на ИКТ и по-иновативни политики за обществено управление, вкл. например превантивен мониторинг; • Участват в разработване на иновационни системи и технологии за управление на екологията; • Участват в процеса на измерване на въздействието на тези проекти върху околната среда.

Ето пример за реализиране на подобен проект в Португалия.

Създаване на компания за изграждане и опериране на ВиК инфраструктура на група от общини Португалия

Основни характеристики:

- Смесена компания, създадена по закона за общинските, междуобщинските и регионалните компании, на която с концесия се делегира изпълнението на част от общинските функции в областта на ВиК.
- Обща планирана инвестиция от 107 млн. евро, заявка за Кохезионния фонд за 65 млн. евро и възможност за допълнително финансиране на инвестиционни проекти на общините за останалата част от сумата от ЕФРР.
- Участват общини, регионална асоциация на общини и частен съдружник. Дяловете на общините са според тяхното население и ниво на развитие.
- Частният акционер е избран с международен търг за постигане на най-благоприятни технически и икономически условия и с оглед на достъп до финансиране чрез Кохезионния фонд.
- Съвместни решения между представителите на публичните власти, преди те да се обсъждат с частния партньор.
- Политическа воля на кметовете за алтернативно на предложеното от правителството решение, насочено към постигане на по-добри резултати.
- Политически и технически капацитет за убеждаване на политиците и служителите в Лисабон и Брюксел в предимствата на решението и за изготвяне на заявка за Кохезионния фонд (въпреки първоначалната съпротива на правителството).

- Подходящо решение за размера на цената за потребителите и компенсирани на компанията със субсидии от общинските бюджети за прилагането на социални цени за определени групи.

Очаквани резултати:

- Създаване на интегрирана система и управление на водния сектор при използване на най-добрите практики и технологии;
- Определяне на по-ниски цени за потребителите в сравнение с предложеното от правителството решение;
- Намаляване на политическото влияние в управлението на сектора, по-лесно аргументиране на прилагането на пазарен подход към ценообразуването;
- Значително намаляване на загубата на вода;
- Икономия от мащаба, професионално управление, голяма експертиза в изграждане и управление на водни системи.

Предпоставките за прилагане на практиката включват:

- Позитивна нагласа на централната власт;
- Наличие на ясно национално законодателство, което да позволява и насърчава общините да търсят и избират най-подходящите решения;
- Готовност за сътрудничество между общините преди да се влезе в отношения с частен партньор.

Интензивно използване на традиционни енергийни източници в Европа

Инвестициите за подобряване на енергийната ефективност и използването на възобновяемите енергийни източници намаляват традиционната енергийна зависимост и допринасят за сигурността и растежа на доставките на енергия в дългосрочен план. Ос-

вен това тези инвестиции са източник на иновации, осигуряват възможности за износ и са икономически изгодни, особено при високи цени на енергията.

Инвестициите в традиционните източници на енергия осигуряват сигурност на доставките, както и подобряването на електрическите мрежи и завършването и подобряването на газопреносните мрежи.

Насоки за действия:

- Подобряване на енергийната ефективност и разпространение на ниско-енергийните модели за развитие.
- Развитие на алтернативни и възобновими технологии (вятър, слънце и биомаса), вкл. за отопление или охлаждане, което може да даде на ЕС преимущество и по този начин да засили неговата конкурентноспособна позиция. Подобни инвестиции допринасят за постигане на целите на Лисабонската стратегия, която предвижда до 2010 г. 21% от електричеството да се генерира от възобновяеми източници.

- Концентриране на инвестициите в традиционните източници на енергия за създаване на мрежи, където има доказателства за недостиг на пазара. Тези инвестиции повече засягат регионите по цел Конвергенция.

Таблица 4.

Практически възможности за участие на местните партньори за насочване към интензивното използване на традиционни енергийни източници в Европа

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка на проекти, свързани с общинските програми за енергийна ефективност; • Изграждане на публично-частни партньорства за подготовка и осъществяване на такива проекти.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнител на проекти въз основа на търгове за възлагане на обществени поръчки; • Участие в схеми за безвъзмездна помощ (грантови схеми) за подобряване на енергийната ефективност в производството и прилагане на алтернативни и възобновяеми енергийни източници; • Участник в публично-частно партньорство.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в процеса на идентифициране на проблемите и информиране на потенциалните участници; • Участие в процеса на мониторинг и оценка на изпълнението на проекта.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в консултативния процес.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнение на проекти за енергийна ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници; • Участие в разработване на иновационни системи и технологии.

Ирландия

Проектът „Дъблински залив“

Проектът „Дъблински залив“ е инвестиция в размер на 300 милиона евро в качеството на водата, финансиран от Кохезионния фонд на ЕС и Министерство на околната среда, културното наследство и местното управление. Той е отличен пример за устойчиво регионално развитие, защото е в полза на живеещите в района на дъблинския залив и в помощ на икономическото развитие.

Ядрото на проекта е завода за преработка на отпадъчни води Рингсенд, един от най-модерните в света. Проектът ще осигури и нова помпена станция, както и 10.5 км подведен тръбопровод под дъблинския залив за отвеждане на отпадъчните води до Рингсенд за преработка.

Процесът на обработка е изцяло естествен и отстранява над 95% от замърсяващата материя от отпадъчните води на домакинствата и търговските обекти преди да се вляят в дъблинския залив. Водата се пречиства с кислород от въздуха. Заводът произвежда чиста вода и Биоферт – органичен тор, получен чрез термично изсушаване на утайката. Този процес генерира достатъчно количество газ метан за осигуряване на около 55% от енергията, необходима за работата на завода.

ПОМОЩ ЗА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ЗАНАЯТЧИЙСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

Испания

Развитие на зелените площи в Касерес

Проектът URBAN II nEdificio Embarcadero“ в град Касерес (Екстремадура) в Западна Испания цели превръщането на 3 000 квадратни метра индустриални площи в база за обучителни, развлекателни и културни дейности за местната общност и работната ръка на малките и средни предприятия.

Един от аспектите на проекта, който заслужава да бъде отбелязан, е спазването на най-високите стандарти за устойчивост и опазване на околната среда. Реновацията на сградите ще се основава на стриктни критерии, свързани с околната среда и био-климатичните условия. Сградите ще бъдат оборудвани със слънчеви колектори, ще се използва преработена дъждовна вода и ще разполагат със системи за пречистване на отпадъчните води. Целта е проектът да бъде модел за енергийна ефективност и устойчивост по отношение на околната среда. Във вътрешната погрешба, пространството ще бъде посветено на изследването на околната среда, разпространението на информация и екологичното образование. Районът, който заобикаля комплекса, също ще бъде разработен като се озеленят пространства. Акцентът ще бъде поставен върху традиционната за района растителност. Общата площ на земите, които ще бъдат възстановени е 3 000 кв. м.

По-мощната програма Касерес Urban II обхваща квартала Калеризо, който има население от 26 705 жители и е разположен върху 3 кв. км. Безработицата в района е 9.4%, като стойността е значително по-висока от средната за града; характеризира се с проблеми, свързани с продължаващо обезлюдяване, влошаване на градската среда и социална и икономическа изолация. Програмата цели да се справи с тези проблеми чрез благоприятна за околната среда реновация на изоставените райони, развитие на местните структури по заетостта, преработката на отпадъци и социалната интеграция.

Обща стойност: 5 474 808 евро

Принос на ЕС: 4 106 106 евро

Подобряване на знанията и иновациите за растеж

Подобряването на знанията и иновациите за растеж включва:

- Увеличаване и подобряване на инвестициите в научно-исследователска и развойна дейност (НИРД);
- Улесняване на иновациите и насърчаване на предприемачеството;
- Подобряване на информационното общество за всички;
- Подобряване достъпа до финансиране.

Целите на ЕС за растеж и създаване на работни места изискват преструктуриране на икономиката към дейности, основани на знания. Това изисква действия в няколко направления:

- насочване на ресурси към области, в които НИРД са слабо развити, особено в частния сектор;
- подобряване на иновациите чрез нови или подобрени продукти, подобряване на процесите или услугите, които могат да устоят на международната конкуренция;
- повишаване на регионалния и местния капацитет за генериране и усвояване на нови технологии (особено информационно-комуникационните технологии);
- осигуряване на по-голяма подкрепа при поемане на риск.

Разходите за НИРД, като процент от БВП, се повишават, но твърде малко. Сегашните нива на разходите за НИРД в БВП са 1.9% и остават доста под целта, определена в Лисабонската стратегия, която е 3%.

Докато директните грантове остават важни, необходимо е фокусиране върху осигуряването на технологични услуги за групи фирми, за да подобрят своята иновационна дейност. Директните грантове към отделните фирми трябва да се насочат към подобряване на НИРД и способността за въвеждане на иновации във фирмата, дори временно да има намаляване на цената на продукцията. Това е особено важно в традиционните сектори (като текстилен, сървообработвателен, кожарство, керамика и земеделие) и за малките и средните предприятия (МСП), които често представляват

най-големият източник на работни места в дадения регион. Тези политики трябва да се приспособят към конкретните условия в региона и особено към нуждите на МСП. Националните и регионални стратегии трябва да се основават на анализ на възможностите за инвестиции в НИРД.

Знанията и иновациите са в центъра на усилията на ЕС за постигане на по-бърз растеж и повече заетост. Предложени са две свързани рамкови програми: **Сегмата рамкова програма за НИРД** и **Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации**. Единството между политиката на сближаване и тези инструменти е жизненоважно и националните и регионални стратегии за развитие трябва да посочат как ще се постигне това. Политиката на сближаване може да помогне на всички региони да изградят капацитет за проучване и иновации, като по този начин ще допринесе за изследователските и иновационни дейности в Съюза като цяло.

Операциите трябва да се концентрират в инвестиции в НИРД, иновации и предприемачество; да гарантират, че тези инвестиции отговарят на нуждите на икономическото развитие на региона и че съществува капацитет за тяхното превръщане в продукт, процес и иновации в услугите; подобряване на трансфера на технологии и обмяна на знания; подобряване на развитието, разпространението и разбирането на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) от фирмите и гарантиране, че предприятията, желаещи да инвестират в подобни високо ценени стоки и услуги, могат да ги финан-

сират. Операциите трябва да осигуряват възможности за експериментирание във връзка с нарастването на капацитета за участие във формулиране на политиката на посреднически организации за стимулиране иновациите на регионалните и местните участници, и особено МСП.

Повишаване и подобряване на инвестициите в НИРД

Конкурентоспособността на европейските предприятия зависи от тяхната способност да използват нови знания за пазара. Тази способност е засилена от обществената подкрепа за НИРД, включително и подкрепата за компаниите, където икономическите

и пазарни условия я оправдават. Въпросите за собствеността върху резултатите от изследванията и необходимостта от достигане на критична маса в определени изследователски сектори, оправдават подкрепата на правителството за НИРД.

НИРД в най-слабо развитите страни членки и региони трябва да се разработват около центровете за компетентност, като се избягва пространственото разпръскване на ресурси. Инвестициите трябва да допълват приоритетите на Седмата рамкова програма, както и широките цели на Лисабонската стратегия. Акцент трябва да бъде разработването на нови пазарни продукти, услуги и умения.

Насоки за действия:

- Засилване на сътрудничеството между фирмите и между фирмите и обществените изследователски и образователни институции, чрез подкрепа за създаване на регионални и трансрегионални групи за компетентност.
- Подкрепа за НИРД действия в МСП, технологичен трансфер и разширяване на достъпа на МСП до услуги на НИРД в обществено финансирани изследователски институти.
- Подкрепа за регионални трансгранични и транснационални инициативи, целящи подобряване на сътрудничеството и укрепване на капацитета в областта на изследванията в приоритетните сфери на изследователската политика на ЕС.
- Засилване на процеса за изграждане на капацитет в областта на изследванията и развитието, включително и ИКТ, изследователската инфраструктура и човешките ресурси в районите със значителен потенциал на растеж.

В региони, попадащи под обхвата на **цел Конвергенция**, програмите могат да допринесат за развитието на НИРД и образователната инфраструктура (включително регионални високоскоростни мрежи за обмен на данни между и сред изследователски институ-

ции), образователна инфраструктура (в региони по **цел Конвергенция**), съоръжения и оборудване, както в обществено финансирани изследователски институти, така и във фирмите, основавайки се на това, че тези инвестиции са директно свързани с целите

на регионалното икономическо развитие. Това може да включва инфраструктурата за изследвания. Подкрепата за приоритетите в Седмата рамкова програма трябва да развива потенциала на създаващите се или вече съществ

буващи центрове за компетентност и да насочи инвестициите в човешките ресурси, особено в обучение на изследователи на национално ниво и чрез създаване на условия за привличане на изследователи, обучавани в чужбина.

Таблица 5.

Практически възможности за участие на местните партньори за повишаване и подобряване на инвестициите в НИРД

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> Подготовка и участие в проекти за изграждане на капацитет в областта на изследванията и развитието, включително и ИКТ, изследователската и образователна инфраструктура (Вкл. Регионални високоскоростни мрежи за обмен на данни) и човешките ресурси в районите със значителен потенциал на растеж; Осигуряване на обществена подкрепа за НИРД.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> Участие в схеми за безвъзмездна помощ (грантови схеми) за подкрепа за НИРД в МСП, технологичен трансфер и разширяване на достъпа на МСП до услуги на НИРД в обществено финансирани изследователски институти; Участие в трансгранични, транснационални и трансрегионални инициативи, свързани с НИРД в МСП; Участие в проекти за изграждане на мрежи за сътрудничеството между фирмите и обществените изследователски и образователни институции.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> Осигуряване на обществена подкрепа за НИРД.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> Участие в грантови схеми.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> Участие в изграждане на центрове за компетентност; Участие в схеми за безвъзмездна помощ (грантови схеми) за подкрепа за НИРД в МСП, технологичен трансфер и разширяване на достъпа на МСП до услуги на НИРД в обществено финансирани изследователски институти; Участие в трансгранични, транснационални и трансрегионални инициативи, свързани с НИРД в МСП; Участие в проекти за изграждане на мрежи за сътрудничеството между фирмите и обществените изследователски и образователни институции.

ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИ
Люксембург

Подкрепа за развитието на предприятията и иновации

В Люксембург нарастващата нужда сред МСП за подкрепа чрез иновации и отсъствието на структура, която да насърчава развитието на нови иновативни технологии за бизнеса мотивира създаването на Център за иновации в нови бизнес организации.

„Пристанището за технологии Шласгоарт“, създадено през 1998 г. в Еш-сур-Алзет, представлява център за иновации в нови предприятия. Развитието на този център се координира от Центъра за публични изследвания „Хенри Тюдор“, член на мрежата Европейски бизнес и иновационни центрове (мрежата ВИС), с подкрепата на Министерството на образованието, Министерството на икономиката, Структурните фондо-

ве и ARBED Груп – водещ производител на стомана.

Центърът предлага широк набор от съоръжения и услуги в подкрепа на високотехнологичните предприемачески проекти, иноваторите, малките и средни предприятия и компаниите производители. Те включват:

- Телематични ресурси на високо ниво с широко лентова връзка с Градчето на технологиите в Люксембург – Кирчберг;
- Високотехнологична местна мрежа (LAN) с общодостъпни сървъри и услуги;
- Интерактивно и мултимедийно обучение и конферентни зали;
- Лоби и рецепция
- Изследване на актуалното състояние на офис оборудването и услугите;
- Достъп до предварително договорени услуги с партньорски бизнес организации и иновационни центрове;
- Ресторант и кафене, както и кетъринг услуги за специални случаи и събития;
- Галерия за изложби и културни прояви (900 квадратни метра);
- Наем на машини и лабораторно оборудване;
- Паркинги за посетители и допълнително пространство за паркиране на автомобилите на работещите в сградата;

За бизнес организациите, които стартират и за онези, които се намират в начален етап от своето развитие съществува и още едно предимство, а именно да се намират с продуктивна общност на професионалисти в сферата на НИРД, представители на академичните среди и съветници в областта на иновациите. Тази иновационна общност може също така да използва секторните мрежи, създадени от Центъра за публични изследвания “Хенри Тюдор” на национално, регионално и международно ниво.

ЗАЕТОСТ

Италия – Абрузи, Базиликата, Калабрия, Кампания, Молисе, Пуйла, Сицилия

Виртуален бизнес – реални преживявания

В районите от Цел 1, в Южна Сицилия, е приложен иновативен метод за обучение – „виртуални“ предприятия, които засилват ролята на училищата за осигуряване на адекватна професионална подготовка, основана на нуждите на пазара.

Училищата реагираха на промените, настъпили в обществото, като беше поставен силен акцент върху популяризирането на култура на адаптивност, мобилност и гъвкавост и ролята на училищата при създаването на улеснения за преминаването от обучението в професионалния живот.

През последното десетилетие училищата в Южна Италия претърпяха дълбоки промени, свързани със значително обновяване на инфраструктурата и технологиите. Тази трансформация беше подпомогната от Структурните фондове, чрез частично финансиране на новите лаборатории, осигуряване на оборудване и компютърни мрежи.

В техническите и професионалните училища в Южна Италия, Структурните фон-

гове съфинансират развитието на иновативното обучение, създаването на „виртуални“ предприятия, известни като „фирми-практика“ или „симулация на предприятие“. Чрез използването на най-новите технологии, „виртуалните“ предприятия симулират търговски дейности и работни процеси в реална бизнес среда.

Улесняване на иновациите и насърчаване на предприемачеството

Инвестициите в иновации са водещ приоритет на политиката на сближаване в рамките на целия Съюз, както по цел Конвергенция, така и по цел Регионална конкурентоспособност. Тяжното съфинансиране представлява основен приоритет за регионите, попадащи в обхвата на **целта Регионална конкурентоспособност и заетост**, където ограничените финансови ресурси трябва да се концентрират, за да се постигне ефекта на лост за развитието.

Главна цел трябва да бъде подобря-

ване на бизнес климата, а оттам повишаване ръста на производството, разпространението и използването на нови знания от фирмите. За да създадат ефективни регионални иновативни системи, икономическите, социалните и политическите партньори трябва да влязат в контакт с водещите структури в сферата на технологията и бизнес практиката по света, извън националното или местно равнище. В това отношение трябва също така да се търси сътрудничество с Центровете, подкрепящи иновациите, по-специално в областта на транснационалните технологии и разпространението на информация.

Насоки за действия:

- Увеличаване на ефикасността и достъпността на регионалните ресурси в сферата на иновациите и образованието за фирмите, особено за МСП, чрез установяването на мрежи/ центрове за компетентност, обединяване на високотехнологични МСП около научноизследователските институти или развитие на регионални кластери около по-големите компании.
- Предоставяне на услуги в подкрепа на бизнеса, и особено на МСП, за увеличаване на конкурентоспособността и създаване на международни връзки. Насочените към бизнеса услуги трябва да фокусират основно върху съвместните инициативи (напр. технологичният трансфер, научните паркове, центровете за информационно-комуникационни технологии, инкубаторите и свързаните с тях услуги, сътрудничеството с кластери) и да включват и по-традиционна подкрепа в областта на мениджмънта, маркетинга, техническото подпомагане, набирането на кадри и други услуги от професионално или търговско естество.
- Пълноценно използване на достиженията на ЕС в сферата на екоиновациите и усъвършенстване на практиките на МСП чрез въвеждане на системи за екологичен мениджмънт.

- Стимулиране на предприемачеството, улесняване на създаването и развитието на нови предприятия и стимулиране на свързването на изследователските институти и фирмите, чрез различни техники (напр. осведомителни кампании, изработване на прототипи, обучение и осигуряване на помощ в областта на управлението и технологиите в полза на начинаещите предприемачи).

Услугите трябва да бъдат с най-високо качество, налични, лесни за достъп и отговарящи на нуждите на МСП. Разпространението на бизнес услуги трябва да се осъществява от частния сектор или от смесени публично-частни организации. Качеството на услугите трябва да е високо и да се наблюдава, необходимо е да има съгласуваност между доставчиците на услугите, например чрез създаване на публично-частни партньорства и гържавни служби

за извършаване на многобройни и различни услуги на едно гише (one-stop shops.)

Подкрепата на фондовете трябва да е достъпна за специфичните категории на бизнеса (като току-що започнали или наскоро прехвърлени компании) или предприемачи (като млади хора, жени, стари служители или такива от етнически малцинства). Предприемаческото обучение трябва да се съчетава, включително и в училищата.

Таблица 6.

Практически възможности за участие на местните партньори за улесняване на иновациите и насърчаване на предприемачеството

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка на проекти за подобряване на бизнес климата чрез повишаване ръста на производството, разпространение и използване на нови знания от фирмите – регионални иновативни системи; • Подготовка и изпълнение на проекти за предоставяне на услуги в подкрепа на бизнеса; • Подготовка на проекти за въвеждане на системи за екологичен мениджмънт; • Проекти за стимулиране на предприемачеството – създаване и развитие на нови предприятия, стимулиране създаването на мрежи между изследователски институти и фирми, стимулиране на млади хора, жени и малцинства в започването на бизнес (информационни кампании, обучение, осигуряване на помощ в областта на управлението и технологиите за начинаещи предприемачи); • Изграждане на публично-частни партньорства за повишаване на качеството на услугите.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнител на проекти въз основа на търгове за възлагане на обществени поръчки, свързани с консултации за стимулиране на предприемачеството; • Участие в проекти по грантови схеми (безвъзмездна помощ), свързани с използването на нови знания и създаване на мрежи за подкрепа на иновациите, за въвеждане на системи за екологичен мениджмънт; • Участник в публично-частно партньорство за предоставяне на услуги.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Установяване на контакт с водещи структури в сферата на технологиите и бизнес практиката по света, извън националното или местно равнище, за създаване на регионални иновативни системи; • Участие в проекти за въвеждане на обучение по предприемачество в училищата.

(продължение)

Участници	Роли и възможности за участие
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> Участие в грантови схеми или обществени поръчки за стимулиране на предприемачеството.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> Участие в проекти за предоставяне на услуги на бизнеса за повишаване на тяхната конкурентоспособност и изграждане на международни мрежи, съвместни инициативи за технологичен трансфер, научните паркове, центровете за информационно-комуникационни технологии, инкубаторите и свързаните с тях услуги, сътрудничеството с клъстери.
Физически лица	<ul style="list-style-type: none"> Участие в схеми за обучение в областта на управлението и технологиите за начинаещи предприемачи, за млади хора, жени, представители на малцинствата.

Примери за проекти за улесняване на иновациите и насърчаване на предприемачеството:

Нови медикаменти с естествен произход

„Проектът НАТУРФАР, инициатива на сържбавна агенция Качеството на труда и Института за експериментална и технологична биология, е част от усилията за насърчаване на сътрудничеството между институтите за изследвания и развитие и технологичния бизнес във фармацевтичния сектор. Целта му е развитие на високо технологичен производствен процес, включващ екстракция с помощта на „супер критични“ флуиди, специално адаптирани за фармацевтичната промишленост. Проектът осигурява условия за създаване на нови и новаторски продукти, съставени от активни агенти, които не са защитени с патенти от компании в същия сектор. НАТУРФАР е резултат от стратегия за по-нататъшно развитие на фармацевтичния пазар, който до неотдавна беше ограничен до дейности по производство на широки и специфични химикали“.

Обща стойност: 403 287 евро

Принос на ЕС: 94 431 евро

Центрове на компетентност, Кампания

„Целта на мрежата от центрове на компетентност в регион Кампания е да разпространява знание, да измерва търсенето и да пренася новостите към МСП. Десетте центъра на мрежата функционират в седем сектора: анализ и мониторинг на риска за околната среда; съвременната биология и нейните приложения; опазване и експлоатация на културното и природното наследство; производство на селскостопански хранителни изделия; новите технологии в услуга на производствените дейности; инфор-

мационни и комуникационни технологии (ИКТ) и транспорт. Крайната цел е да се поощри изследователска дейност, водеща до патенти, както и възникването на МСП, основани на знанието“.

Обща стойност: 237 738 000 евро

Принос на ЕС: 83 204 500 евро

Подобряване на информационното общество за всички

Разпространението на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в икономиката на Съюза е ключово средство за подобряване на продуктивността и повишаване на конкурентоспособността на регионите. Разпространението на ИКТ насърчава реорганизацията на методите за производство и появата на нови бизнес услуги. Ефективното и ефикасно предоставяне на обществени услуги – и по-специално на електронното правителство и електронното здравеопазване – имат значителен потенциал за икономически растеж и потенциал, позволяващ нови услуги. Мерките трябва да окуражат разработването на продукти и услуги с оглед улесняване и стимулиране на частните инвестиции в ИКТ, като същевременно гарантират

конкуренцията в сектора на ИКТ. Разпространението на технологиите допринася за регионалното развитие като улеснява създаването и растежа на централите за компетентност и развива връзките между предприятията.

Съфинансирането от политиката на сближаване може да се използва за развитие на уменията, необходими в икономиката, основана на знания и за развитие и разпространение на услуги (като електронното правителство, електронния бизнес, електронното обучение и здравеопазване). Това е особено уместно за отдалечени и слабо-населени територии.

При идентифициране на регионалните нужди трябва да се имат предвид съществуващите инициативи на Съюза в сферата на ИКТ, особено инициативата i-2010 – Европейско информационно общество за растеж и заетост.

Насоки за действия:

- Подобряване разбирането на ИКТ от страна на фирмите и домакинствата и подобряване разработването, чрез балансирана подкрепа за търсенето и предлагането на продукти на ИКТ, както и обществени и частни услуги, и чрез увеличените инвестиции в човешкия капитал.
- Осигуряване на наличност на ИКТ инфраструктура и свързани услуги, там където пазарът не успява да я осигури, на приемлива цена и на адекватно, особено в отдалечените и селските райони на новите страни членки (например, подобряване на достъпа на възрастни хора и на инвалиди).

Таблица 7.

Практически възможности за участие на местните партньори за подобряване на информационното общество за всички

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка и участие в проекти за изграждане и усъвършенстване на ИКТ инфраструктура, особено в райони, където пазарът не може да я осигури (в отдалечени и селски райони); • Подготовка и участие в проекти за въвеждане на услугите на електронното правителство, за подобряване на достъпа до услугите на уязвими групи от населението.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнител на проекти въз основа на търгове за възлагане на обществени поръчки, свързани с развитие на ИКТ инфраструктурата при строго спазване на правилата за конкуренция; • Участие в проекти по грантови схеми (безвъзмездна помощ), за развитие и разпространение на услуги, основани на ИКТ – електронен бизнес, електронно обучение; • Участник в публично-частно партньорство за предоставяне на услуги.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в консултативния процес и в процеса на мониторинг и оценка на изпълнение на проектите; • Подкрепа за развитие на връзките между предприятията.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в консултативния процес и в процеса на мониторинг и оценка на изпълнение на проектите.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти, свързани с развитие и разпространение на технологии и технологични продукти, както и стимулиране на връзките между предприятията; • Изграждане и поддържане на центрове за компетентност.

ТЕЛЕКОМУНИКАЦИТЕ И ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО Холандия

Трансгранично телеобучение

Идеята, разработена в рамките на проекта EUVIKON (Network of Virtual Euroregional Skills – Мрежа на виртуалните еврорегионални умения) в еврорегиона Рейн – Маас – Норд, е съчетаването на целия набор от телекомуникации, телеобучение и работа с телекомуникационни технологии, за да могат студентите от университетите в двата региона да получат взаимен достъп до академичните си програми.

Проектът стартира през 1998 г. и завърши изпълнението си през 2000 г., като той беше съвместна инициатива на Отворения университет (Open Universiteit) във Верньо, Холандия, Университета Ферн (FernUniversiteit) и „Теле-университета“ в Хаген, Германия, датската общинска администрация във Верньо и немската администрация на община Крефелд. Целите на трансграничния район бяха да се насърчат повече хора да постъпват в университетите и да продължат образованието си посредством програми за обучение, чрез които да повишат общото ниво на уменията и по този начин да популяризират наемането в еврорегиона на хора, притежаващи умения.

Заедно двата университета предлагат на хората и на бизнес организациите от еврорегиона широк спектър от академични курсове на немски, холандски или английски езици. Комбинираните немско-холандски програми са планирани в определени сфери на

познанието. Отвореният университет (Open Universiteit) представи също и курс за обучение по трансгранично управление на околната среда, а Университетът Ферн създаде Институт за изследване на европейското право.

Студентите и бизнес организациите могат също така да се запишат за продължителни обучителни курсове, които са създадени специално, за да отговорят на техните нужди и в особена степен съответстват на изискванията за качество, поставени от бизнес организациите. По всяко време студентите могат да ползват услуги, свързани с предоставяне на персонални консултации и съвети, като се дава също и възможност за участие в обучения. Студентите имат на свое разположение Интернет среда и получават достъп до демонстрационни интерактивни дискове. При получаването на дистанционно обучение те могат да използват и помощта на частни учители, да участват в електронните форуми и дори да се ангажират в „теле-работа“ като „виртуални служители“ на компаниите.

Всяко учебно заведение взема решение за условията за регистрацията на базата на по-гъвкави от традиционните критерии.

Висшето образование, наред с обучителните програми и отделните обучения, завършва с издаването на дипломи или сертификати, които се признават и от двете държави.

Тази напълно иновативна система за образование дава забележителни плодове и репутацията на EUVIKON стабилно расте; създават се многобройни контакти с фирми и търговски или промишлени камари.

Програма:	INTERREG II A Германия / Холандия (Евро-регион Маас – Рейн), Проект: EUVIKON
Обща стойност:	278 500 евро
Принос на ЕС:	139 250 евро

Подобряване достъпа до финансиране

Друг ключов компонент за увеличаване на знанията и иновациите е улесняването на достъпа до финансиране. Повишаването на растежа и създаването на работни места изисква насърчаване на предприемачите и предприемията да инвестират в разработването и производството на стоки и услуги.

Достъпът до финансиране често е труден и това поражда препятствия за създаване на работни места и рас-

теж. Затова подобряването на достъпа до капитали за действия, свързани с НИРД и за започване на бизнес, е важно. Пазарът на рисковия капитал, свързан с иновационните дейности, има нужда да бъде развит в съответствие със законодателството, улесняващо предприемачеството.

Тези програми ще се изпълняват в тясно сътрудничество с Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) в рамките на инициативата ДЖЕРЕМИ (JEREMIE).

ДЖЕРЕМИ: подобряване на достъпа до финансиране

ДЖЕРЕМИ (Съвместни европейски ресурси за микро- до средни предприятия) е инициатива на Европейската комисия, съвместно с Европейската инвестиционна банка и Европейския инвестиционен фонд за подобряване на достъпа до финансови ресурси за развитие на микро-, малки и средни предприятия в регионите на Европейския съюз.

Трябва да се вземе предвид влиянието на държавните интервенции, насочени към подкрепа за бизнеса, за да се предотврати отблъскването на частните инвестиции и действия, нарушаващи конкуренцията. Координацията между фондовете трябва да бъде осигурена.

Частният и рисковият капитал и

фондовете за стартиращи иновации трябва да играят съществена роля на двигател в предприемачеството. Приоритет трябва да бъде създаването или разширяването на мрежата от доставчици на рисков капитал и банкови гаранции, там където пазарът не е достатъчно развит.

Насоки за действия:

- Подкрепа на възмездни (non-grant) инструменти като заеми, гарантирано финансиране на дълг, вторичен дълг, разменни инструменти и рисков капитал (например начален капитал и рисков капитал). Безвъзмездната помощ трябва да се използва за изграждане и поддръжка на инфраструктура и за улесняване на достъпа до финансиране (например, служби за трансфер на технологии, инкубатори, мрежи от бизнес инвеститори, програми за готовност на инвестициите). Гаранционни и взаимно-гаранционни механизми също трябва да се подкрепят, за да улесняват достъпа до микро-кредитиране на МСП.
- Прилагане на интегриран подход на едновременна подкрепа на иновациите, техния трансфер към нови търговски дейности и наличието на рисков капитал;
- Достигане до специфични групи като младежи или жени-предприемачи, или групи в неравностойно положение, включително етнически малцинства.

Таблица 8.

Практически възможности за участие на местните партньори за подобряване достъпа до финансиране

Участници	Роли и възможности за участие
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Участва в безвъзмездно финансирани проекти за създаване или разширяване на мрежата от доставчици на рисков капитал и банкови гаранции в райони, където пазарът на финансови услуги не е развит; • Участие във възмездни схеми за финансиране на дълг, вторичен дълг, разменни инструменти и рисков капитал (например начален капитал и рисков капитал) въз основа на интегриран подход за едновременна подкрепа на иновациите и техния трансфер към нови търговски дейности.
Физически лица	<ul style="list-style-type: none"> • Участие във възмездни схеми за финансиране на младежи, жени – предприемачи или групи в неравностойно положение, включително малцинства, които иначе нямат достъп до кредитен ресурс.

Повече и по-добри работни места

Повече и по-добри работни места означава:

- Привличане и задържане на повече хора по работните им места и модернизиране на системата за социална защита;
- Повишаване на приспособимостта на работниците и предприятията и гъвкавост на пазара на труда;
- Увеличаване на инвестициите в човешкия капитал чрез по-добро обучение и умения;
- Административен капацитет;
- Подкрепа за поддържане на здравето на работната сила.

За увеличаване на заетостта от инвестиции в инфраструктура и развитието на бизнеса, и създаването на качествени постоянни работни места, са необходими мерки за развитие и усъвършенстване на качеството на човешките ресурси.

Наред с това, трябва да се обърне внимание на инвестициите за подобряване на ефективността на публичната администрация, както и на инфраструктурата на образованието и здравеопазването.

Политиката за сближаване трябва да допринесе за насочване към специфичните предизвикателства на Европейската стратегия за заетост във всяка страна-членка, чрез подкрепа на действия в рамките на **целите Конвергенция и Регионална конкурентоспособност и заетост**. Обхватът на избираемите действия и финансовите средства по

цел Конвергенция са по-големи.

Един от най-видимите аспекти в периода 2000-2006 беше подкрепата на страните членки за размяна на опит и изграждане на мрежи, които насърчават иновациите. Опитът, натрупан при осъществяването на инициативата EQUAL, трябва да бъде капитализиран, чрез утвърждаване на принципите, въз основа на които инициативата функционираше – иновация, транснационалност, партньорство, фокусиране върху въпросите на равенството на половете.

Привличане и задържане на повече хора по работните им места и модернизиране на системата за социална защита

Разширяването на основата на икономическата активност, повишаването на нивата на заетост и намаляването на безработицата е жизненоважно за поддържането на икономически растеж, за увеличаване на включването на гражданите в обществения живот и за борбата с бедността. Увеличаване на участието в пазара на труда е необходимо поради очакваното намаление на населението в работоспособна възраст.

Действията трябва да се основават на предварително идентифициране на нуждите, например чрез използване на съответни национални и/или регионални индикатори като безработица и проценти на участие, проценти на дългосрочна безработица, процент на население в риск от бедност и ниво на доход. Особено внимание трябва да бъде отделено на местното ниво, където регионалната статистика може да не разполага с възможности да отчете наличието на съществени различия.

Важен приоритет трябва да бъде укрепването на активните и превантивни мерки на пазара на труда, за да се преодолеят препятствията за влизането или оставането на пазара на труда и да се насърчи мобилността на търсещите работа, безработните и неактивни граждани, по-възрастните работници, както и тези, които са застрашени от безработица, особено ниско квалифицираните работници. Действията трябва да се насочат към предоставяне на индивидуални услуги, включително помощ за намиране на работа, обучение и назначаване за осигуряване на съответствие между уменията на търсещите работа и работниците и нуждите на местния пазар на труда. Трябва да се обърне внимание на потенциала за създаване на собствен бизнес, умения по ИКТ и цифрова грамотност. Специално внимание трябва да се обърне на:

- Изпълнение на Европейския пакт за младежта чрез опростяване достъпа до заетост на младите хора, улесняване прехода от обучение към работа, включително чрез насочване към изграждане в кариерата, помощ за завършване на обучението, достъп до подходящо обучение и стаж.
- Специфични действия за увеличаване на участието на жените на трудовия пазар, на намаляването на трудовата сегрегация и взимане под внимание на разликата в заплащането между половете, стереотипите между половете и да се насърчи създаването на по благоприятна за семействата работна среда, съгласуваност с професионалния и частния живот. Съществено важно е да се

улесни достъпът до детски грижи и услуги за помощ на зависими хора, наред с преобладаващото разделение на полове в политиките и мерките, да се повиши обществената осведоменост и да се засили диалогът между заинтересованите страни.

- Специфични действия за засилване достъпа на емигранти на пазара на труда с цел да се улесни тяхната социална интеграция чрез обучение, езиково обучение, утвърждаване на придобити способности в чужбина и повишаване на обществената осведоменост сред работодатели и работниците-емигранти за техните права и задължения и засилване приемането на антидискриминационни правила.

Друг важен приоритет трябва да осигури подкрепа за действия, целящи засилване на социалното включване на необлагодетелстваните хора или на тези в риск да бъдат изключени от обществото, като лицата напускащи училище по-рано, дълготрайно безработните, малцинствата и хората с увреждания. Всичко това призовава дори за по-широк обхват на подкрепа за изграждане на интеграционни пътеки и за борбата с дискриминацията. Целта трябва да бъде:

- Подобряване на заетостта на хората с увреждания чрез насърчаване на достъпа до професионално обучение, рехабилитация, подходящи поощрения и ангажименти за работа, придружено с необходимата социална подкрепа и здравни грижи, включително чрез развитието на социалната икономика.
- Борба с дискриминацията и засилване на приемането на различията на

работното място чрез обучения за различията чрез кампании за повишаване на обществената осведоменост,

в които местните общества и предприятия също трябва да бъдат включени.

Насоки за действия:

- Прилагане на политики по заетостта, целящи постигане на пълна заетост, подобряване качеството и продуктивността в работата и засилване на социалното и териториалното сближаване;
- Подпомагане на прилагането на подхода за “жизнения цикъл” в работата;
- Осигуряване на ефективно включване на пазара на труда, повишаване на атрактивността на работата и подпомагане на активно и неактивно търсещите работа хора и хората с увреждания;
- Подобряване на механизмите за отчитане на нуждите на пазара на труда.

Таблица 9.

Практически възможности за участие на местните партньори за привличане и задържане на повече хора по работните им места и модернизирани на системата за социална защита

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка и изпълнение на проекти за активни и превантивни мерки на пазара на труда; • Подготовка на проекти за професионално обучение и квалификация, съобразени с нуждите на местния пазар на труда; • Подготовка на проекти за подобряване на заетостта на хората с увреждания чрез насърчаване на достъпа до професионално обучение, рехабилитация, подходящи поощрения и ангажименти за работа, придружени с необходимата социална подкрепа и здравни грижи, включително чрез развитието на социалната икономика; • Подготовка на проекти за борба с дискриминацията и засилване на приемането на различията на работното място чрез обучения за различията, кампании за повишаване на обществената осведоменост, в които местните общества и предприятия също трябва да бъдат включени; • Подготовка на проекти за социална интеграция на икономически имигранти; • Подготовка на проекти за предоставяне на индивидуални услуги - помощ при намиране на работа, обучение, назначаване и т.н.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Участва като партньор в проекти за активни и превантивни мерки на пазара на труда.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в консултации и мониторинг.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти като предоставящи услуги по обучение и квалификация; • Участие в информационни кампании за гарантиране на правилата за антидискриминация.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти, свързани с повишаване квалификацията, знанията и уменията на работната сила.
Физически лица	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в схеми за обучение; • Получават индивидуални услуги за включване в пазара на труда.

ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ**Полша****„Collegium Polonicum, Collegium Universalum“**

Всяка сутрин, със студентска карта в ръка, те пресичат границата между Германия и Полша на река Одер и разделят живота си и обучението си между двете държави. Това е реалността, в която студентите от европейския университет Вядрина във Франкфурт на Одер живеят от създаването на университета през 1991 г. Съюзът с Полша стана още по-близък с откриването през 1993 г. на Collegium Polonicum в Слубице, където германски студенти могат да се запишат в програма за следдипломна квалификация, посветена на полското право. Идеята се зародила през 1991 г. – да се създаде съвместно с университета „Адам Мицкевич“ в Познан институт за изследвания и проучвания на културите, езиците, икономиката и обществото на Източна Европа.

В допълнение към аудиториите и залата AMICUS, Collegium Polonicum разполага и със стаи за семинарни занятия, както и с библиотека с над 6 000 книги и 260 периодични издания, посветени на Източна Европа. Това е една истинска златна мина за студентите и академичните изследователи. Има амбиция курсовете, които се преподават там, да допълват програмите, организирани в двата университета, участвали в създаването на новия университет. Студентите анализират проблемите на граничните региони или въздействието върху икономиката на разместването на пластове в страните от Централна и Източна Европа, изучават различните конституции на тези страни, наред с международно право, като наред с това могат да посещават и езикови курсове.

Тази трансгранична програма за обучение отваря отлични перспективи за заетост в международни организации, корпорации, в медиите или в сферата на градското и регионалното планиране. Проблемите на пазара на труда и от двете страни на река Одер също са обект на внимание в центъра за сътрудничество „Светът на науката и заетостта“ на европейския университет „Вядрина“. Центърът наблюдава тенденциите в трансграничните отношения и осигурява взаимодействие между немските и полските търговски сдружения от Интер-регионалния борд на търговските сдружения.

Новото учебно заведение привлича студенти и преподаватели не само от Германия и Полша, но и от Чешката Република, Франция, Италия и дори Русия, и множество други страни. Следователно, той е важна пресечна точка за академичните и културни среди и център на интелектуално и личностно въздействие върху Европа.

Програма	INTERREG II A Проект Германия / Полша Collegium Polonicum
Обща стойност:	48 000 000 евро
Принос на ЕС:	8 850 000 евро

Повишаване на приспособимостта на работниците и предприятията и гъвкавост на пазара на труда

При нарастващия натиск на глобализацията, включително внезапните и неочаквани търговски сътресения и непрекъснато въвеждане на нови технологии, Европа трябва да увеличи своя капацитет за адекватна реакция на икономическите и социалните промени.

Основният акцент трябва да се постави върху действията за повишаване на инвестициите в човешките ресурси чрез предприятията, особено МСП и в работниците чрез стратегии и системи за обучение през целия живот, които осигуряват работниците, особено слабо образованите и възрастните, с необходимите знания за приспособяване към икономиката, основана на знания и уължаване на работоспособността. По-специално, действията трябва да:

- допринасят за разработване на стратегии и системи за обучение през целия живот с цел увеличаване на инвестициите на предприятията и участието на работниците в обученията.
- улесняване на достъпа на МСП до външни източници на компетентност, достъп до финансиране (като инструмента ДЖЕРЕМИ) и обучителни решения – с акцент поставен върху умения за управление на ИКТ и увеличаване на участието на слабо образованите и възрастни ра-

ботници в обученията и преквалификации.

Трябва да се обърне внимание на разработването и разпространението на знания за иновационни и адаптивни форми за организация на работата, за да се използват преимуществата на новите технологии – включително и работата от вкъщи (teleworking), подобряване на здравето и безопасността на работното място, увеличаване на производителността и насърчаване на по-доброто съчетаване на семейния живот с работата. Това също така може да включва и повишаване на осведомеността на корпоративната обществена отговорност, развитие на отговорността по отношение правата на работещите, инициативи, свързани с осигуряване спазването на кодексите на труда, намаляване на дела на сивата икономика и на начините за превръщане на нерегламентираната работа в постоянна заетост.

Социалните партньори имат важна роля при установяването на механизми за осигуряване гъвкавостта на пазара на труда. В тази връзка страните членки трябва да насърчват участието на социалните партньори в инициативите, свързани с този приоритет. В рамките на **цел Конвергенция** Европейският социален фонд подкрепя и действията за изграждане на капацитет, които ще включват обучение, изграждане на мрежи, подкрепа на социалния диалог и дейности, изпълнявани съвместно със социалните партньори.

Насоки за действия:

- Подобряване на гъвкавостта, съчетана със защита на заетостта и намаляване на разделянето на пазара на труда, имайки предвид ролята на социалните партньори.
- Осигуряване на подходящи механизми за формиране на работна заплата и други трудови възнаграждения.

Таблица 10.

Практически възможности за участие на местните партньори за повишаване на приспособимостта на работниците и предприятията и гъвкавост на пазара на труда

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в партньорството на местно ниво по въпросите за стимулиране на гъвкавостта на пазара на труда; • Подготовка на проекти, свързани с осигуряване на преквалификация в случаи на масови уволнения вследствие на реструктуриране на местната икономика.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти за разработване и прилагане на стратегии и системи за обучение през целия живот; • Участие в проекти за разработването и разпространението на знания за иновационни и адаптивни форми за организация на работата, за да се използват преимуществата на новите технологии – включително и работата от вкъщи (teleworking), подобряване на здравето и безопасността на работното място, увеличаване на производителността и насърчаване на по-доброто съчетаване на семейния живот с работата.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в създаване на системи за мониторинг; • Участие в инициативи за установяването на механизми за осигуряване гъвкавостта на пазара на труда - изграждане на капацитет за обучение, изграждане на мрежи, подкрепа на социалния диалог и дейности, изпълнявани съвместно със социалните партньори.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в създаване на системи за мониторинг.

Къщата на ежедневния живот

Италия:

Къщата на ежедневния живот е един от проектите на URBAN II, изпълнявани в Торино. Общата цел на проекта е подобряването на публичните услуги в райони в неблагоприятно положение.

Проектът включва обновяване на изоставена ферма от XVII век, която днес е забиколената от жилища за социално настаняване, и превръщането ѝ в модерен център за социални услуги заедно с прилежащия 4 хектара терен. Новият център ще функционира като лаборатория за управление и разрешаване на конфликти и ситуации на бедност и като обсерватория за наблюдение на социалните нужди. В него ще бъдат включени площадки за по-малки и по-големи деца, както и клуб за срещи на по-възрастни хора (за преодоляване на изолацията).

Преди за започне изпълнението на проекта беше проведен консултативен процес

от градската управленска структура „Обществена кръгла маса“, създадена с цел реорганизиране и подобряване на публичните услуги. Консултациите разкриха, че възрастните хора, жители на района, имат много свободно време, професионални умения и проявяват интерес към посвещаването им в полза на местната общност. Проектът ще се опита да използва този местен ресурс като ги включи в работата на центъра и по-конкретно в организирането на курсове по изкуства и занаяти. Предвидените теми на курсовете са интериорен дизайн, кройчество, бродерия, дърводелство и т.н. и ще включват основно обмен на умения.

Центърът ще включва и открит пазар на „сигурни стоки втора употреба“, информационно гише за възможности за заетост на жени, както и тематична библиотека. Общите цели на проекта са: да се възроди сградата на фермата и околния терен, да се създадат 25 места в дневните центрове за деца в ранна възраст, да се организират минимум по 6 курса на година, да се създадат 4 центъра за социални услуги и да бъдат осигурени 400 м² за дейности на общността.

Програмата URBAN II в Торино покрива обща площ от 2 135 км² в южните квартали на града в близост до индустриалната зона „Мирафиори Север“ на ФИАТ. Областта, населявана от 24 843 жители, се характеризира с висока концентрация на социални жилища и страда от сериозни социални и икономически проблеми. Предизвикателството за URBAN II е да засили социалното сближаване, да обнови обществените пространства и да създаде интегрирани услуги за социални и предприемачески дейности.

Обща стойност: 3 602 707 евро

Принос на ЕС: 1 616 082 евро

Увеличаване на инвестициите в човешкия капитал чрез по-добро обучение и умения

Европа се нуждае от повече инвестиции в човешкия капитал. Много хора не могат да влязат и да се задържат на пазара на труда поради липса на умения, вкл. неграмотност, или поради несъответствия в уменията. За увеличаване на достъпа до заетост за всички

възрасти и за увеличаване на производствените нива и качеството на работата има нужда от повишаване на инвестициите в човешкия капитал, както и разработване и изпълнение на ефективни национални стратегии за обучение през целия живот от полза за отделните лица, предприятията, икономиката и обществото.

Насоки за действия:

- Увеличаване и подобряване на инвестициите в човешкия капитал.
- Приспособяване на образованието и образователните системи към новите изисквания за конкурентоспособност.

Реформите на пазара на труда за привличане на повече хора в заетостта и повишаване на приспособимостта на работниците и предприятията трябва да се съчетаят с реформите в образованието и системите за обучение. В предишните програмни периоди Структурните фондове инвестираха значително в системите за образование и обучение. През следващия програмен период инвестициите в човешкия капитал трябва да се засилят като се акцентира върху целите от Лисабон. Трябва да се обърне внимание на следните основни направления:

- Разширяване и повишаване на инвестициите в човешкия капитал, включително и разработването на подходящи поощрения.
- Подкрепа за съгласувани и подробни стратегии за обучение през целия живот, с по-специално внимание към нуждите от умения за икономиката, основана на знания, включително и подкрепата за установяване на партньорства между страните членки, регионите и градовете, както и улесняване на обмена на опит и добри практики в образованието и обучението. Специално внимание трябва да се обърне на нуждите на непревиегирваните групи.
- Подкрепа за разработване и въвеждане на реформи в системите за образование и обучение, осигуряващи съответствие между нуждите на пазара на труда и образованието и обучението.
- Засиляване на връзките между университетите, изследователските и технологични центрове и предприятията чрез мрежови съвместни действия.

Страните и регионите по **цел Конвергенция** са изправени пред съществени образователни и обучителни предизвикателства. Финансовите ресурси трябва да се използват за изпълнение на реформите, които отговарят на следните специфични изисквания:

- Осигуряване на адекватно предлагане на атрактивно, достъпно и висококачествено образование и обучение на всички нива, включително подобряване на компетентността и квалификацията на персонала, гъвкави образователни програми и нови възможности, стартиращи още на етап училища, съществено ограничаване на ранното напускане на училище и увеличаване процента на завършили средно образование хора, както и подобряване на достъпа до предучилищно и училищно образование.
- Подкрепа за модернизацията на висшето образование и развитието на човешкия потенциал в изследванията и иновациите чрез следдипломна квалификация, допълнително обучение на изследователи и привличане на повече млади хора към научните и технически изследвания.
- Подобряване на качеството и привлекателността на професионалното образование и обучение, включително обучението по предприемачество и стажуване.
- Осигуряване, там където е подходящо, по-голяма мобилност на регионално, национално или транснационално ниво и подобряване на системите за подкрепа на прозрачността и одобряването на квалификациите и утвърждаването на нефор-

малното и неофициално обучение.

- Инвестиции в инфраструктурата за образование и обучение, включително ИКТ, където подобни инвестиции са необходими за изпълнени-

ето на реформата и/или където те могат значително да допринесат за увеличаването на качеството и ефективността на системите за образование и обучение.

Таблица 11.

Практически възможности за участие на местните партньори за увеличаване на инвестициите в човешкия капитал, чрез по-добро обучение и умения

Участници	Роли и възможности за участие
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти за разработване и прилагане на стратегии и системи за обучение през целия живот с акцент върху нуждите на непривилегированите групи; • Участие в проекти за инвестиции в инфраструктурата за образование и обучение, включително ИКТ; • Участие в проекти за осигуряване на обучението по предприемачество и стажуване.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в консултации и мониторинг.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в консултации и мониторинг.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти, свързани със засилване на връзките между университетите, изследователските и технологичните центрове и предприятията чрез мрежови съвместни действия; • Участие в проекти, свързани с модернизацията на висшето образование и развитието на човешкия потенциал в изследванията и иновациите чрез следдипломна квалификация, допълнително обучение на изследователи и привличане на повече млади хора към научните и технически изследвания.
Училища	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти за адекватно предлагане на атрактивно, достъпно и висококачествено образование и обучение, включително подобряване на компетентността и квалификацията на персонала, гъвкави образователни програми и нови възможности, стартиращи още на етап училища, съществено ограничаване на ранното напускане на училище и увеличаване процента на завършили средно образование хора, както и подобряване на достъпа до предучилищно и училищно образование.

Информационно обучение в Полша

Програмата „Евро НПО“ беше създадена за подготовка за Структурните фондове. Във всеки район бяха обучени по 10 до 17 души, или общо 203. Така тези 203 човека бяха подготвени да предоставят информация за Структурните фондове на НПО в своя регион, съвети за кандидатстване по фондовете и обучение по процедурите. Те от своя страна организираха 215 сесии за обучение и 184 срещи с над 11 000 участници, в това число представители на 2 600 НПО. Само през 2004 г. те са отговорили на 4 300 заявки за информация, предоставили са съвети в 1 500 случая и са провели 500 консултации. Като пряк резултат от тази дейност НПО са предложили 160 проекта. Експертите от НПО обърнаха специално внимание на достигането до малки градове и отда-

лечени селски области. Местните власти оказаха активна подкрепа на обучението и организираха голяма част от срещите. Централата на полските НПО в Брюксел се погрижи информацията за Структурните фондове да бъде актуална във всеки момент.

„Трамплин към успеха“

Ирландия

WEB е инициатива за подкрепа и обучение, насочена към конкретните нужди на жени, навлизащи в света на бизнеса, която преминава във втората си фаза.

Ан Гарви прекъсва работата си при раждането на първото и дете през 1980 г. и след дългогодишно отсъствие открива, че работните ѝ умения вече не са актуални. Тя е квалифициран дипломиран кинезитерапевт и желае да предложи услугите си на корпоративния пазар. След известна загуба на надежди тя решава да се включи в WEB (Жени навлизащи в бизнеса), за да придобие знания по бизнес и маркетинг. Подкрепата и обучението не само ѝ носят увереност в собствените ѝ способности, но и умението да направи проучване за изпълнимост за местния Индустриален съвет и впоследствие да създаде собствена фирма *Swaimhneas*, корпоративни услуги за управление на стреса.

„Сега функционирам като егноличен търговец, който наема 18 високо квалифицирани лектори, фасилитатори и терапевти, много от които също са получили обучение чрез WEB. Бизнесът ми е успешно насочен към корпоративния, държавния и полудържавния сектор в Ирландия.“

„Жени, навлизащи в бизнеса“ е услуга за обучение и подкрепа за тези, които искат да се включат в или да започнат собствен бизнес. Схемата е разработена като партньорска програма в Талат, Дъблин след като е установено, че жените продължават да бъдат слабо представени в бизнес сектора, независимо от увеличения брой на механизмите и структурите за подкрепа на местно ниво.

WEB, който се концентрира върху нуждите на жените, започващи собствен бизнес, е финансиран отчасти със средства на програма NOW на ЕС. Програмата предлага разнообразни средства за подкрепа, вариращи от персонални интервюта, квалификационни курсове и седмични групови сесии, известни като Развитие и подкрепа за бизнес инициативи, до индивидуална помощ за написване на бизнес план или подготовка на документация за кандидатстване за заем или безвъзмездна помощ. На участниците се предоставят оборудвани офиси.

Предлага се и факултативен курс по бизнес умения, който включва техники за продажба, маркетинг, управление на финанси, фирмено и данъчно законодателство. При необходимост са осигурени грижи за децата, които понякога се оказват от решаващо значение за участието на млади майки.

WEB е успешен пилотен проект, който в момента преминава към втората си фаза. Следващата стъпка е да бъдат намерени местни мрежи, които имат желание да предложат съответните услуги на групи жени из страната. „Самото наличие на местна система за подкрепа не означава, че жените ще участват. Видовете бизнес, идеите и

опитът на жените, а следователно и техните нужди от подкрепа и развитие, са различни от тези на мъжете. Доказано е, че жените се справят по-добре в програми, които са предназначени само за тях, така че, ако имаме сериозно намерение да ги насърчаваме и подкрепяме, са ни необходими механизми, които са фокусирани върху жени“, Антония Кориган, мениджър на WEB.

Обща стойност: 440 173 евро

Принос на ЕС: 330 131 евро (инициатива NOW 1996/1997 г.)

Административен капацитет

В предишните програмни периоди фондовете засилваха управленския капацитет на страните членки и управляващите органи при изпълнението на регламентите чрез техническа помощ. Това ще се прилага и за периода 2007-2013 г.

Освен управлението на фондовете, ефективният административен капацитет на публичните администрации и обществените служби, т.е. интелигентна администрация, е основополагащо изискване за икономически растеж и заетост. По този начин, наред с обновената Лисабонска стратегия, която призовава за по-добро законодателство, формиране и разпространение на политиката за създаване на условия за икономически растеж и работни места, фондовете ще подкрепят инвестиции в човешкия капитал в административните и обществени служби на всички териториални нива.

За страните и регионите, попада-

щи в обхвата на **цел Конвергенция**, увеличаването на производителността и качеството на работа в обществения сектор – по-специално в икономическия, заетостта, социалния, образователния, здравеопазването и в областите на околната среда и на съдебната система е съществено за изпълнение и ускоряване на реформите, за увеличаването на производителността и растежа в по-широко-обхватната икономика и за насърчаване на социалното и териториално сближаване и устойчивото развитие. Структурните фондове могат да играят важна роля в подкрепата на ефективно формиране и изпълнение на политиката, което включва всички съответни заинтересовани лица, в широк обхват от области.

Страните членки трябва да гарантират, че на нуждата от увеличаване на ефикасността и прозрачността в публичните администрации и от модернизирани обществени служби, е обърнато адекватно внимание.

Насоки за действия:

- Подкрепа на доброто разработване, мониторинг, оценяване и оценка на въздействието на политиката и програмата чрез научна, статистическа, експертна и предвиждаща подкрепа за вътрешно-административна координация и диалог между съответните обществени и частни органи;
- Укрепване на капацитета в разпространението на политиките и програмите,

включително доказване на престъпления и промени в законодателството, по-специално чрез определяне на нуждите от обучение, преглед на възможността за кариерно развитие, оценка, процедури за обществен одит, прилагане на откритите правителствени принципи, обучение на ръководствата и на персонала, както и специфична подкрепа за ключовите служби, инспекторати и обществено-икономически лица.

Таблица 12.

Практически възможности за участие на местните партньори за укрепване на административния капацитет

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> Участие в проекти за изграждане и повишаване на капацитет за подобряване на всички етапи от цикъла на формулиране и осъществяване на политиките на местно ниво; Участие в проекти за изграждане и повишаване на капацитета за подобряване на хоризонталната и вертикална координация на дейностите на местно ниво; Участие в проекти за засилване на диалога със социалните партньори; Участие в проекти за изграждане и повишаване на капацитета за прилагане на политики чрез укрепване на системата за развитие на човешките ресурси в общинската администрация; Участие в проекти, свързани с подкрепа за ключови услуги, осъществявани от администрацията.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> Участие като партньор в проекти като консултант.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> Участие като партньор в проекти за изграждане и повишаване на капацитета за диалог с местната администрация; Участие в консултации и мониторинг.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> Участие в проекти, свързани със създаване на методологическа база за осигуряване на адекватна информация при разработване на политиките на местно ниво.

Проследяване на финансов и физически напредък: национални и регионални системи за мониторинг

С нарастване значението на мониторинга много от страните членки инвестират в развитието на общи леснодостъпни системи за проследяване на финансовите (задължения и плащания) и физическите индикатори. Националната система за мониторинг във Франция „Пресаж“ е една от най-известните, адаптирана и използвана в няколко други държави. Други примери са SIRGIS и SINIT (Италия), STINS (Швеция) и на регионално ниво eREporter (Сахсония-Анхалт). От новото поколение системи, възприети в новите страни членки, можем да споменем SIMIK (Полша), понастоящем свързана в мрежата SIMIK-NET. Интересно е да се отбележи, че опитът в мониторинга на Структурните фондове се използва за разработване на много по-широки системи за проследяване на правителствени интервенции, както в случая със системата за мониторинг на планираните публични инвестиции (MIP) в Италия.

„Електронен иконом“ за Структурните фондове в Саксония–Анхалт

Управленската система eReporter, разработена от област Саксония–Анхалт, позволява електронен трансфер на информация, управление на инструментите за финансова подкрепа и мониторинг на проектите на всеки етап от управлението на оперативната програма. Системата позволява обмен на данни и включва разнообразни модули, съответстващи на различните етапи от развитието на проекта: обработка на кандидатури, финансово планиране, въвеждане на данните, необходими за оценката. След приключването на пилотната фаза сега Саксония–Анхалт използва пълно системата eReporter, която беше приета и адаптирана от още няколко германски области по Цел 1. Системата има потенциала да бъде пренесена и в други европейски региони.

Обща стойност: 300 000 евро

Принос на ЕС: 300 000 евро

Подкрепа за поддържане на здравето на работната сила

В светлината на вероятно влошава-не на състоянието и застаряването на населението е важно, че ЕС предприема стъпки за увеличаване на пенсионната възраст. Инвестициите в подобряването на здравеопазването и защитата от болести ще помогнат за поддържане и удължаване на участието в икономиката на колкото е възможно повече хора като по този начин ще поддържа техния икономически принос и ще намали нивата на зависимост. Това има директен ефект върху конкурентоспособността и производителността, а също и ще окаже важен позитивен последващ ефект върху качеството на живот като цяло.

Съществуват големи различия в здравния статус и достъпа до здравни грижи между европейските региони. Ето защо е важно за политиката на сближаване да допринесе за подобряването на качеството на инфраструктурата на здравеопазването чрез увеличаване на пенсионната възраст, осо-

бено в по-малко развитите страни членки и региони. Подобряването на здравеопазването трябва да се основава на дейности, предприети от самото общество, като превантивните действия играят важна роля за намаляване на различията в здравеопазването. Добрите здравни грижи допринасят за по-голямото участие на пазара на труда, дълги години на работоспособност, висока продуктивност и ниски здравни и социални разходи.

За политиката на сближаване е съществено, по-специално в изоставащите региони, да допринесе за подобряване на качеството на материалната база на здравната система и да инвестира в системи за подобряване на здравната инфраструктура, особено когато тяхната липса или недостатъчно развитие представлява пречка за икономическото развитие. Страните членки трябва да гарантират, че на нуждата от увеличаване на ефикасността на системите за здравни грижи е отделено необходимото внимание чрез инвестиции в ИКТ, знания и иновации.

Насоки за действия:

- Препотвратяване на здравните рискове с цел подпомагане нарастването на производителността чрез провеждане на здравни кампании; чрез подобряване на разпространението на здравните услуги в най-пренебрегваните общества; чрез осигуряване на предаване на знания и технологии, както и чрез снабдяване на здравните служби с необходимите продукти и оборудване за препотвратяване на риска или намаляване до минимум на тяхната потенциална вреда.
- Попълване на празнотите в здравната инфраструктура и осигуряване на ефективни услуги, там където това пречи за икономическото развитие на регионите, попадащи в обхвата на цел Конвергенция. Това изисква обстоен анализ за оптималното ниво на осигуряване на услугите и съответните технологии като телемедицина и разходоспестяващ потенциал на използването на електронни технологии в здравеопазването.

Таблица 13.

Практически възможности за участие на местните партньори при поддържане на здравето на работната сила

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка и изпълнение на проекти за активни и превантивни мерки по предоставяне на здравни услуги; • Участие в проекти по провеждане на информационни кампании.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Участва като партньор в проекти по обществени поръчки.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти по провеждане на информационни кампании; • Участие в консултации и мониторинг.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти по провеждане на информационни кампании.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в проекти за осигуряване на услугите и съответните технологии като телемедицина и разходоспестяващ потенциал на използването на електронни технологии в здравеопазването.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА СОЦИАЛНИ ГРИЖИ И ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ Франция

Fighting fit in Bagnols-les-Bains

Bagnols-les-Bains в департамента в Lozure (регион в Languedoc-Roussillon) е малък град с минерални извори. За да се съживи секторът, на който се основава бизнесът на града, е необходимо да се разнообразят предлаганите услуги. Двете традиционни медицински специалности на Bagnols са ревматологията и лечението на заболявания на респираторния тракт; добавени са няколко общи фитнес програми, които в момента представляват много обещаващи пазарни продукти. С цел да се предложи необходимото ниво на лечение и да се помогне на посетителите да се отпуснат напълно и да преодолееят стреса, беше обновено съоръжението за хидротерапия, наред с най-старата част

от спа-центъра, чиито съоръжения в момента се състоят от закрит басейн за упражнения, две турски бани, джакузита, стая за релаксация, стая за отдих, салон за красота, лечебен център с душове и басейни за хидромасаж, кабина за физиотерапия, открит басейн, заобиколен от останалата част от съоръженията, както и рецепция. Осигуряването на инфраструктурата за разнообразяване на услугите обаче беше само първата стъпка. Ръководството на спа-центъра направи проучване на пазара с цел да се идентифицират подходящите продукти и целевите групи за концепцията „зелена хидротерапия“. Бяха определени шест възможности, както и няколко целеви групи от потенциални клиенти, към които беше отправено послание в специална информационна кампания. Имаше незабавен отклик: в рамките на първата година – от месец април 1998 г., са предоставени общо около 4 000 гена фитнес услуги.

Проектът доведе до създаването на 10 работни места, а в разработването на „фитнес междучасия“ в Vagnols-les-Bains взеха участие множество партньори на местно ниво, в това число и хотели, ваканционни селища, къмпинзи, почивни заведения на самообслужване, властите, спортни и културни асоциации, както и предлагащите ваканционни услуги.

Обща стойност:	54 577 евро
Принос на ЕС:	22 867 евро (Leader II)

Териториално измерение на политиката за сближаване

Отчитането на териториалното измерение подкрепя развитието на устойчиви общности и предотвратява неравностойното регионално развитие, водещо до намаляване на общия потенциал за растеж.

Териториалното измерение е от особена важност както за градските, така и за селските райони. Този подход изисква да бъдат адресирани специфичните проблеми и възможности на градските и селските райони, на трансграничните и по-широките транснационални райони, както и регионите, имащи други пречки за развитието, поради тяхната изолираност, отдалеченост, разпръснатото население, планинския характер на населеното място. Ограниченията, свързани с разположението и демографското състояние

на крайбрежните райони, също следва да бъдат отчетени. Успешното изпълнение на дейности за постигане на териториално сближаване изисква механизми, които да гарантират равното третиране на всички територии, основано на техния капацитет като фактор за конкурентност. В тази връзка доброто управление е важно за успешното адресиране на териториалните измерения.

Следващата генерация програми, допринасящи за териториалното сближаване, е част от усилията всяка част от Европа да допринесе за икономическия и социалния растеж. Това предполага подчертаването на различното значение на териториалното сближаване, произтичащо от историята, културата или институционалното развитие на всяка страна членка.

Принос на градовете за заетостта и растежа

Над 60% от населението на ЕС живее в градски райони с над 50 000 жители. Градските райони и метрополиите като цяло осигуряват повечето работни места, условия за бизнес и образователни институции, които са ключът към постигането на социално сближаване. Европейските градове и метрополиите привличат висококвалифицираната работна ръка и често създават затворен цикъл, който стимулира иновациите и бизнеса, допринасящи за привличането на нови таланти.

Градските райони и метрополиите концентрират не само възможности, но и предизвикателства. Под внимание следва да бъдат взети проблеми, стоящи пред урбанизираните райони като безработица и социално изключване (вкл. проблема с „работещите бедни“), високи нива на престъпност, нарастваща пренаселеност и съществуване на райони на бедност в урбанизираните територии.

Програмите с фокус върху урбанизираните райони трябва да бъдат разработени в различни формати.

На първо място, възможни са дейности за промотиране на градовете като двигатели на регионалното развитие. Такива дейности трябва да имат за цел подобряване на конкурентоспособността, напр. чрез изграждане на кластери. Подкрепяните дейности включват мерки за подкрепа на **предприемачеството, иновациите и развитието на услугите**, вкл. производството. Важни са и мерките за привличане и установяване на висококвалифицирана работна ръка (свързани с дос-

тъпност, предоставяне на културни услуги и др.).

На второ място, приемливи са дейности, подкрепящи вътрешното сближаване в урбанизираните райони, които целят подобряване на ситуацията в критичните райони. Тези дейности носят не само непосредствена полза за тези райони, но и подобряват качеството на живот в предградията.

В тази връзка са важни мерки, които целят рехабилитация на **физическата среда**, развитие на “кафяви” места (бивши индустриални или неблагоприятни зони), особено в стари индустриални зони, и запазване и развитие на историческото и културно наследство, което може да окаже влияние за развитие на туризма и за създаването на по-привлекателни за живот градове. Рехабилитацията на обществени пространства и индустриални зони може да има важна роля в превенцията на разслояване на градското пространство и създаване на условия за устойчиво икономическо развитие. Общо казано чрез подобряване на планирането, проектирането и поддръжката на обществените пространства, градовете могат да предотвратят нарастването на престъпността чрез създаване на сигурни привлекателни улици, паркове и отворени пространства. В урбанизираните райони околната среда, икономиката и социалните измерения са силно свързани. Висококачествената градска околна среда допринася за изпълнение на приоритета на Лисабонската стратегия за създаване на по-атрактивни места за работа, живот и инвестиции.

На трето място, дейности за ба-

ланирано, полицентрично развитие чрез развитие на градските мрежи на национално ниво и ниво Общност, вкл. връзки между икономически най-силните градове и други урбанизирани райони, вкл. малки и средни по големина градове. Това ще наложи правенето на стратегически избор при идентифицирането и подкрепата на полюси на растежа и, като най-важно, създаването на мрежи, които ги свързват както физически (инфраструктура, информационни технологии и др.), така и в човеш-

ки план (дейности за подкрепа на кооперирането и др.). В случай, че тези полюси обслужват широки територии, вкл. непосредствения селски район, и допринасят за устойчиво и балансирано развитие на страните членки и на Общността. По подобен начин селските райони предоставят услуги на големи общности, например под формата на възможности за почивка и възстановяване. Фокусът трябва да бъде поставен върху взаимодействието между градските и селските райони.

Насоки за действия:

- **Първо**, ключовите партньори в градовете и местните власти имат важна роля за постигане на целите. Както беше споменато по-горе, страните членки могат да делегират отговорности на градовете в областта на градското развитие. Това се отнася особено за случаите, в които са предвидени мерки за справяне с проблеми, които са най-вече от местен характер, като социалната изолация или липса на достъп до основни услуги.
- **Второ**, подготовката на средно- и дългосрочни планове за устойчиво градско развитие е като цяло предпоставка за успех, тъй като осигурява последователност и обвързаност на инвестициите и осигурява тяхното качество по отношение на околната среда. Това ще подпомогне осигуряването на включването на частния сектор в обновяването на градовете. Необходимо е да бъде прилаган мултидисциплинарен подход. Действията за определени райони, напр. подкрепа за социалното приобщаване, изискват търсене на подобряване на качеството на живот (вкл. околната среда и жилищата) или когато става въпрос за подобряване нивото на обслужване на гражданите се търси комбиниране с дейности, подкрепящи развитието на нови бизнес дейности и създаване на работни места, с цел осигуряване на дългосрочно бъдеще на целевите райони. Новата инициатива ДЖЕСИКА (JESSICA) е проектирана за подпомагане и подкрепа развитието на инвестиции в градски зони.

Подкрепата от фондовете е предназначена за интегрирани услуги и програми, фокусирани върху най-нуждаещите се групи, като имигранти, млади хо-

ра и жени. Всички граждани трябва да бъдат окуражавани да участват както в планирането, така и в предоставянето на услугите.

ДЖЕСИКА: устойчиво градско развитие

ДЖЕСИКА (Съвместна европейска подкрепа за устойчиви инвестиции в градски зони) е инициатива на Европейската комисия, съвместно с Европейската инвестиционна банка и съвета на Европейската банка за възстановяване и развитие за подкрепа на устойчиви инвестиции в градски зони.

Териториалното измерение на политиката на сближаване се изразява в подготовка на програми, чрез които се концентрират ресурси за изпълнение на онези дейности от политиката на сближаване, които, отразявайки спецификата на отделните региони, допринасят в най-голяма степен за увеличаване на общия потенциал за растеж и заетост.

Тук развитието на партньорства е от особено значение, свързвайки участници на всички нива – национално, регионално, градско, селско и местно.

В рамките на новите регламенти страните членки могат да делегират на общините осъществяване на операции, адресирани в новите програми за финансиране от фондовете. За да бъде извлечена максимална полза от партньорството, общините трябва да бъдат включени в процеса. Това означава поемане на отговорности, свързани с проектирането и изпълнението на делегираните части от програмите.

Примери за териториалното измерение на политиката за сближаване

Преготовяване на маргинализацията чрез извеждане на малки градове он-лайн

За малките отдалечени градски центрове, които са разположени далеч от ядрата на икономическа и търговска дейност, новите комуникационни технологии играят изключително важна роля за осигуряване на достъп на хората до разнообразна информация, знания и услуги. За да може това да стане, градовете трябва да разполагат с ИТ инфраструктура и места в Интернет, които отговарят на техните нужди и които са достъпни за хора, не разполагащи с компютър или не притежаващи уменията да го използват ефективно.

Именно с тази идея през 1999 г. беше поставено началото на проекта „Мрежа на крехките области“ с подкрепата на INTERREG и координацията на регион Умбрия. Проектът обхваща редица райони в област за транснационално сътрудничество Западно Средиземноморие и италиански Алпи: седем в Италия (Сардиния, Сицилия, Базиликата, Лигурия и Вал д'Агоста) и район Мурсия в Испания.

Основната цел е създаването на „ИТ Портал за достъп“ (ITAG). Това вече е факт за градовете Арбус (Сардиния), Ацетура (Базиликата), Есперия и Ленора (Латциум), Пет-

ралия Сотана (Сицилия), Рем-Нотр-Дам, Сан Пиер Кастело и Сан Пиер Плен дьо Куку (Вал д'Агоста), както и в Туоро Сул Тразимено (Умбрия). В район Мурсия бяха предприети ИТ действия за развитие на местни и човешки ресурси в областта на изкуствата и занаятите.

ITAG осигурява два вида услуги: консултации и помощ он-лайн. Консултациите обхващат области като туризъм, търговия, образование и професионално обучение, полицейска и гражданска защита, работни места и бизнес и т.н. Он-лайн помощта е за електронна поща, видео конференции или мултимедийни програми, услуги за различни групи хора (младежи, жени, възрастни хора и хора с увреждания), правна, данъчна или профсъюзна помощ и дори участие в европейски програми. Сайтовете са изработени за широка публика и са съобразени с различни умения за ползване на Интернет.

Следващата стъпка ще бъде насърчаване на интерактивни подходи към проблемите на различните региони с помощта на ИТ, обмен на опит и умения и стимулиране на инициативи. Това е предизвикателството, поето от новия проект „Мрежа за икономическо развитие“, финансиран през 2000 г. от INTERREG III за популяризиране на интензивното използване на ИТ услуги, в това число ITAG, чийто опит ще информира настоящия проект.

Обща стойност:	598 000 евро
Принос на ЕС:	362 000 евро

Съграждането на квартала Ирландия

Кранмор Истейт се намирал на ръба на кризата. Но когато жителите му започват да работят с местните власти за предоставянето на услуги, възможности за работа и обучение, се заражда ново чувство за общност и вяра в бъдещето.

Кварталът Кранмор Истейт, построен през 1970-те в град Слайго, има 3 000 жители. Повечето от къщите се отдават под наем от общината, а населяващата го общност е изправена пред обичайните проблеми на градските квартали. Безработицата е около 35%, като на места достига до 70%. В някои семейства безработните са второ и дори трето поколение. Почти две трети от пълнолетните жители вече са напуснали училище на 15-годишна възраст като само 3% са с висше образование. Така една голяма общност от младежи, на които не се предлагат никакви възможности да развиват своите способности и дарби, бяга от училище, отдава се на престъпност и злоупотребява с наркотични вещества.

За решаване на проблемите Партньорство за управата на квартала на Слайго изработва местна стратегия. Ключовата инициатива е създаване на работна група за Кранмор, съружение, което да координира някои от основните местни агенции – Отдел за обучение и заетост, полицията, жилищно настаняване, властите по здравеопазването и образованието и Асоциацията на жителите. Назначен е служител който да идентифицира проблемите на жителите и да следи действията, предприети от общинския съвет.

„По-рано жителите на квартала нямаха голямо влияние, защото винаги работехме с различните агенции поотделно. Партньорството и работната група упражниха сериозно влияние като събраха всички тези агенции заедно“, разказва Родри МакГуин, граждански съветник на Слайго.

Като част от Схемата за заетост девет души са наети от кварталната управа да събират скрап, изхвърлен по улиците и откритите пространства, както и да се грижат за тревните площи, растенията, храстите и дърветата. Екипът извършва гребни ремонти от рода на почистване на комини, улуци, водосточни тръби, както и подмяна на прозорци, врати и брави. Ключов фактор за успеха на проекта е фактът, че Екипът на Инициативата за работни места е на разположение всеки ден и може да решава бързо възникващите проблеми на жителите – подобряване на средата, сигурност и поддържане на духа. Създадени са и други работни места и предстои сформирането на „Контактен център“ за предоставяне на обучение и посреднически услуги за попълване на разкриващи се възможности от безработни.

Ресурсният център за общността беше настанен в обновена сграда, дарение от Корпорацията, в която имаше осигурена детска ясла, клуб- занималня, клуб за ученици над 14 годишна възраст, клуб на младите майки, курсове по изяви и приложни изкуства, курсове по управление на парите и личностно развитие. Този проект привлече интереса на Министерството на здравеопазването, което осигури допълнително финансиране като част от инициативата „Трамплин за сътрудничество“ за подпомагане на младежи в риск.

„Клубовете – занимални имат изключително благоприятно въздействие. Сега децата отиват на училище спокойни, че са подготвили домашните си. За децата, които изпитват затруднения в училище, това е от голямо значение що се отнася до посещенията и участието в училище“, Памела Кълкин, Младежки проект „Света Анна“.

На базата на успеха на проекта Кранмор Истейт подобни инициативи бяха предприети в още шест области на страната. Бъдещето на самия проект Кранмор Истейт също е в процес на планиране.

Обща стойност: 50 789.523 евро

Принос на ЕС: 38 092.142 евро

Подкрепа на икономическото разнообразие на селските райони

През новия програмен период 2007-2013 г. помощта за селските райони няма да бъде финансирана от Структурните фондове, а чрез новосъздадения Европейски селскостопански фонд за развитие на селските райони, който ще финансира всякакви форми на селскостопанска и неселскостопанска подкрепа за

селските райони. Европейският селскостопански фонд за развитие на селските райони няма да бъде структурен фонд в истинския смисъл на думата.

Стратегическите насоки на ЕС за развитие на селските райони предвиждат осигуряване на синергия между политиката за сближаване, политиката по заетостта и развитието на селските райони.

Единството между структурните политики и политиките, свързани със заетостта и селското развитие, трябва да се насърчи. В този контекст, страните членки трябва да осигурят допълняемост и съответствие между действията, финансирани от ЕФПР, Кохезионния фонд, ЕСФ, Европейския фонд за рибарство и ЕФСРСР в дадената територия и в дадената област на действие. Основните ръководни принципи, що се отнася до линиите на разграничение и координационните механизми между действията, подкрепени от различните Фондове, трябва да се дефинират на нивото на националните стратегически референтни рамки/ национален стратегически план.

Много селски региони зависят изцяло от туризма. Тези региони изискват комплексен подход, посветен на качеството, възползването от своите природни и културни дадености, съсредоточаване върху потребителското задоволяване, основано на икономическото, социалното и екологичното измерение на устойчивото развитие. Комплексният подход допринася за положителното влияние върху туризма, местната икономика, хората, работещи в туристическия сектор, посетителите, местното население, както и природното и културно наследство.

Проект за развитие на туризма в Пенчин (Чехия)

Основните характеристики:

- Община и частна фирма, въз основа на споразумение за сътрудничество, се ангажират да обновят и поддържат своите активи, които в тяхната съвкупност формират цялостен туристически продукт.
- Общината и частната фирма действат самостоятелно, всеки по отношение на своите активи, но в рамките на обща програма.
- Общината кандидатства за финансиране от Съвместната регионална оперативна програма, а частната фирма е партньор. Размерът на подкрепата е различен за двамата партньори (според правилата на държавните помощи).

Основни фактори за успех са:

- Предишно (нефинансово) сътрудничество – партньорството не започва с кандидатстването за финансови ресурси;
- Добра организация на подготовката на проекта, осъществена от експертен екип за разработването му, предимно самостоятелна дейност (консултантска помощ само по специфични въпроси);
- Финансиране от партньорите на подготвителната работа;
- Активни действия за изясняване на ограниченията, свързани с държавните помощи;
- Лобиране: подходящо представяне на проекта пред важни актьори за осигуряване на подкрепа преди кандидатстването.

Примерът показва типичните трудности и рискове за съвместни проекти на общини и частни фирми. Тези трудности са преодолени при добро познаване на правилата и подходящо структуриране на проекта.

Обновяване на рибарството на островите Крит (Гърция), Канарски острови (Испания), Мадейра (Португалия)

Трансферът на нови и новаторски технологии за производство на млади морски рибни популации подпомага подобряването на конкурентоспособността на риболовните индустрии на Мадейра и Канарските острови.

Годишното производство на пластика и сафрид в Гърция се е увеличило от около 100 тона през 1980 г. на над 56 000 тона през 2000 г. Рибовъдството в Гърция понастоящем осигурява работа на 2 500 души, а страната стана лидер в този сектор в средиземноморския регион. Такъв забележителен растеж се дължи на центровете за изследване и развитие в Гърция и тяхната роля в трансфера на технологии към частните рибни стопанства.

Посоченият успешен пример за трансфер на технологии надхвърли границите на Гърция в рамките на проекта INTERACTT (Между-регионални действия за трансфер на технологии). Проектът осъществява сътрудничество между трите островни региона Крит, Канарски острови и Мадейра.

В резултат на сътрудничеството беше създадена международна мрежа, свързваща всички участващи страни в аквакултурния сектор (регионални власти, изследователски организации и аквакултурни предприятия) от трите острова. Дългосрочната цел е да се прескочат бариерите между учени и производители, които са сериозен проблем на европейската аквакултурна индустрия, като същевременно се благоприятстват контактите между самите производители.

Традиционно производството в Мадейра и Канарските острови е ограничено до развъждане на риба в офшорни клетки – една област, в която те имат добре развита експертиза. Изискването за младата популация като цяло се решава с внос от континентални развъдници. Предложението на INTERACTT беше местните МСП, участващи в развъждането, сами да произвеждат млада популация с помощта на новата технология „Мезокозъм“. Това им осигурява по-голяма независимост и увеличава тяхната конкурентоспособност. На базата на полуинтензивни методи за развъждане тази „зелена“ технология е особено подходяща при нови видове и е доказано съобразена с икономическите и техническите способности на МСП.

Технологията вече е пренесена на редица пилотни места, за да се демонстрира жизнеспособността на проекта и до момента резултатите са силно окуражителни. За пръв път в историята си тези пилотни области осъществяват масово производство на млада популация от сафрид и червен пагрус на стойност, която е с 30% по-ниска от цената на вноса. В желанието си да споделят ползите от своя опит партньорите в INTERACTT възнамеряват да изиграят ключова роля в рамките на по-широката мрежа от южноевропейски острови, за да популяризират новаторските си методи за управление на морските ресурси.

Обща стойност: 2 020 000 евро

Принос на ЕС: 1 010 000 евро

За водата, ябълките и виното

Европейският съюз допринася за развитието на селските райони в провинция Трентино, планинска област в северна Италия, от 1994 г. Успехът на местните проекти се основава на ефективното управление на водните ресурси и показва, че защитата на околната среда и икономическото развитие галеч не са несъвместими.

Селата в региона се съревновават по креативност. Флавион например, разположено на хълмовете на Монте Карно и напоявано от река Ноче, е избрало да изгради изкуствено езеро. С тази инфраструктура водата може да бъде събирана от реката, когато вятъра духа към селото и когато няма вятър да бъде преразпределяна в полза на стопаните, отглеждащи сортовете ябълки Златна превъзходна и пипин. Самата река сега е по-пълноводна.

В долините Цембра и Нон новите води и автоматизирани хранителни технологии дават възможност за повторно изграждане на тераси и резервоари и напоителни системи. Общата характеристика на тези проекти е двойната грижа за опазване и развитие на наследството и едновременно подобряване на качеството на местните селскостопански продукти. А това е нещо, което производителите на вино от Трентино не биха пропуснали!

Обща стойност: 66 002 000 евро

Принос на ЕС: 19 900 000 евро (ЕФРР – Цел 5б)

РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Холандия

Колоездене покрай Северно море

Колоезденето – един евтин начин за придвижване, който изисква непретенциозна инфраструктура и има слабо негативно въздействие върху околната среда, става все по-популярен на пазара на развлеченията и почивките. Шест държави, които граничат със Северно море, обединиха усилията си за създаването на непрекъсната колоезджачна алея по протежение на бреговата линия с фериботни връзки и правят всичко възможно да насърчат колоезджачните ваканции.

Проектът получи подкрепата от широко участие на партньорски организации, в това число и на местните и регионалните власти, бордовете по туризъм, транспортните превозвачи и многобройни организации в Германия, Дания, Норвегия, Холандия, Обединеното кралство и Швеция.

Прогнозите, засягащи сектора на туризма, показват значителен ръст на почивките, посветени на колоезджачните обиколки, а това в последствие може да има сериозни последици за икономиката. Проектът за създаването на транснационална колоезджачна алея започна изпълнението си през 1998 г. и включва пътуване с ферибот, с което се осигурява непрекъснатостта на маршрута покрай Северно море. Сред забелязаните предимства е създаването и запазването на работни места в малки по мащаб устойчиви

чиви туристически дейности, популяризирането на други дейности, свързани с културния туризъм и запознаването с природното и културно наследство на посещаващите региони.

Инициативата води началото си от едно изследване на възможностите на фериботните връзки и съществуващите пътища с цел определяне на новите допълнителни връзки. След получаването на информацията, партньорите одобряват през месец май 1999 г. обща стратегия, основаваща се на идеята за популяризацията на международно ниво на маршрута, който ще осигури по-безпрепятствен достъп до пазара в сравнение със случая, при който всяка държава или регион действат поотделно.

Според по-голямата част от съществуващите пътеводители, колоезджаната алея по протежение на Северно море е открита през 2000 г. Организирано е демонстративно пътуване по целия маршрут – от Хамбург в Германия до Абърдийн в Шотландия, за да се отбележи официалното откриване на целия маршрут в средата на 2001 г. Рекламната брошура, публикувана на шест езика (холандски, датски, английски, немски, норвежки и шведски), включва карта, която може да бъде използвана като план на колоезджаните ваканции и наръчник с информация за основните направления. Маршрутът е представен и в Интернет, където се публикува и календар на дейностите.

Програма:	INTERREG II C – Региона на Северно море,
Проект:	Колоезджанна алея по протежение на бреговата линия на Северно море
Обща стойност:	770 960 евро
Принос на ЕС:	385 480 евро

Сътрудничество

Мерки за подобряване на трансграничното, транснационалното и трансрегионалното сътрудничество трябва да допълнят трите приоритета посочени по-горе. Като заключение, близкото сътрудничество в регионите на ЕС, трябва да помогне за засилване на икономическото развитие и достигане на по-висок растеж. Националните граници са често пречка за развитие на европейската територия като цяло и могат да ограничат пълния му потенциал за конкурентоспособност. В трансграничен и транснационален контекст транспортът, управлението на водите и опазването на околната среда са ярък пример за предизвикателствата, изискващи комп-

лексен подход, които са извън националните граници.

Трансгранично сътрудничество

Главна цел на трансграничното сътрудничество в Европа е да обедини областите, разделени от национални граници, които срещат общи проблеми и изискват общи решения. Предизвикателствата произлизат от разделението на пазарите, работната сила, инвестиционни тенденции, инфраструктурата, фискалните ресурси, институции и услуги от общ интерес.

Въпреки че, програмите за сътрудничество трябва да се приспособяват според определената ситуация на всеки граничен регион, важно е, че са положени усилия за концентриране на по-

мощта върху значимите приоритети в подкрепа на растежа и създаването на работни места.

Трансграничното сътрудничество трябва да се съсредоточи върху засилването на конкурентоспособността на граничните региони. В допълнение, то трябва да допринесе за икономическата и социална интеграция, по-специално там, където има големи икономически различия и от двете страни. Действията включват повишаване на знанието и трансфера на ноу-хау, развитие на транс-граничните бизнес действия, развитие на транс-граничния потенциал за обучение и образование и интеграция на транс-граничния пазар на труда, съвместното управление на екологичните и общи заплахы. За региони, където основните условия за транс-гранично сътрудничество са налице, политиката на сближаване трябва да насочи своята помощ към действия, които може да носят допълнителна стойност на транс-граничните дейности: напр. увеличаване на трансграничната конкурентоспособност чрез иновации и изследвания и развитие; свързване на нематериални мрежи (услуги) или материални мрежи (транспорт) за засилване на трансграничната идентичност като бъдещето на Европейското гражданство; подобряването на интеграцията на транс-граничния пазар на труда; транс-граничното управление на водите и контрол над наводненията.

Особено внимание е необходимо да се обърне на предизвикателствата и възможностите, произтичащи от промяната на външните граници на ЕС, вследствие на процеса на разширяване.

Необходимо е да бъдат подкрепени последователни трансгранични действия, които засилват икономическото развитие и от двете страни на границата и преодоляват пречките пред развитието. В тази връзка, политиката на сближаване и новият европейски инструмент за добросъседство и партньорство създава подходяща рамка за подобни действия.

Транснационално сътрудничество

Транснационалните райони са макро-региони, където има нужда да се увеличи икономическата и социална интеграция и сближаване. Транснационалните програми за сътрудничество се стремят да увеличат сътрудничеството сред страните членки по въпроси от стратегическа важност.

Следователно трябва да се даде подкрепа на действия, които се стремят да подобрят физическите взаимни връзки на териториите (напр. инвестиции в устойчив транспорт), както и неясните връзки (мрежи, размяна между регионите и между включените страни).

Предвидените действия включват създаването на Европейски транспортни коридори (по-специално трансгранични секции) за предназначение от природните рискове, управлението на водите на нивото на речните басейни, вътрешното морско сътрудничество и научните изследвания и развитието/иновационните мрежи.

Картите на настоящите зони за транснационално сътрудничество трябва да бъдат изменени. Очертаването на бъдещите макро-региони ще гарантира, че те създават условията

за прилагане на основните структурни дейности.

Трансрегионално сътрудничество

Трансрегионалното сътрудничество ще бъде насочено към подкрепа и засилване на иновациите, МСП и предприемачеството, околната среда и предотвратяването на рискове. В допълнение, обмяната на опит и добри практики, отнасящи се до градското развитие и изпълнението на програмите за сътрудничество ще се насърчават. Трансрегионалното сътрудничество също ще се подкрепя с програми за сходство, регионална конкурентоспособност и заетост. В допълнение, ще бъдат насърчени обмяната на опит и най-добри практики, отнасящи се до градското развитие, включването на обществото, връзките между градовете и селските райони и прилагането на програми за сътрудничество.

миме за сътрудничество ще се насърчават. Трансрегионалното сътрудничество също ще се подкрепя с програми за сходство, регионална конкурентоспособност и заетост. В допълнение, ще бъдат насърчени обмяната на опит и най-добри практики, отнасящи се до градското развитие, включването на обществото, връзките между градовете и селските райони и прилагането на програми за сътрудничество.

Таблица 14.

Практически възможности за участие на местните партньори в трансграничното, транснационалното и трансрегионално сътрудничество

Участници	Роли и възможности за участие
Общинска администрация	<ul style="list-style-type: none"> Подготовка и участие в проекти с трансгранично, транснационално и трансрегионално значение, които решават общи проблеми във всички направления на въздействие на политиката на сближаване; Изграждане на мрежи по въпроси от стратегическа важност, обмяна на опит и добри практики.
Бизнес	<ul style="list-style-type: none"> Участва като изпълнител по схеми за безвъзмездна помощ или обществени поръчки в такива проекти; Изграждане на мрежи по въпроси от стратегическа важност, обмяна на опит и добри практики.
Социални партньори	<ul style="list-style-type: none"> Изграждане на мрежи по въпроси от стратегическа важност, обмяна на опит и добри практики; Участие в консултации и мониторинг.
Граждански организации	<ul style="list-style-type: none"> Участие в проекти; Изграждане на мрежи по въпроси от стратегическа важност, обмяна на опит и добри практики.
Университетски, научни и изследователски центрове	<ul style="list-style-type: none"> Участие в проекти; Изграждане на мрежи по въпроси от стратегическа важност, обмяна на опит и добри практики.

ТРАНСГРАНИЧНО, ТРАНСНАЦИОНАЛНО И ИНТЕРРЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО **Обединено кралство**

Крепостите, които съхраняват историята

В триъгълника Лондон – Лил – Бруджис съществуват множество градчета, които свидетелстват за изпълнена с изпитания история, датираща от Средните векове. В момента те представляват места за срещи със съвсем различен облик, които са свързани в мрежа от 17 исторически забележителности, като мрежата е изградена с подк-

репата на INTERREG от регионите Кент (Обединеното кралство), Нор Па-де-Кале (Франция) и Уест Фландръс (Белгия).

Чрез създаването на този нов туристически продукт, партньорите потърсиха начин да увеличат броя на посетителите и на хората, които остават да нощуват в тези три региона, както и да насърчат развитието и заетостта сред споменатите места, наред със стимулирането на културния обмен. Общата координация е осигурена от Съвета на съвместната асоциация на Кот го Пале, провинция Уест Фландръс и графство Кент.

Със своята иновативна концепция Мрежата на крепостите отговаря на актуалната тенденция, свързана с търсенето на съботно-неделен туризъм и организирани екскурзии. Това прави трите региона по-привлекателни и им дава възможност да постигнат повече – по-равномерен туристически поток между най-известните забележителности, които обикновено са претърпани, и забележителностите в по-малките градчета. Широко разпространените многоезични представяния насърчават туристите да посетят всички забележителности и за тази цел партньорите планират също така да издигнат дейността си на по-високо стъпало чрез трансграничните транспортни компании. На културно ниво историците и археолозите работят с професионалисти в сферата на туризма, за да запознаят туристите и жителите с богатото общо наследство на тези три региона и да насърчат обмена.

По-конкретно мрежата организира дейности като създаването на „обиколка за откриватели“ (разходки в и около всяко градче), пътуваща изложба за туристическите изложения, публикуване на триезична рекламна брошура, която да представя мрежата, културна и туристическа брошура в три версии (на английски, френски и немски език), както и организирането и провеждането на рекламни кампании в медиите. Дейностите, специфични за всеки град – реставрация на архитектурни забележителности, изложби, аудиовизуални продукти, публикации и групи – също се изпълняват.

Програма: INTERREG II A Проект Франция
[Обединено кралство и Франция]
Белгия Мрежа на крепостите

Обща стойност: 874 504 евро

Принос на ЕС: 407 572 евро

Публичност на Структурните фондове

Средствата за Структурните и Кохезионния фондове идват от данъците на европейския данъкоплатец. Както всички публични средства, така и европейските фондове съблюдават принципите на ефективното управление, на прозрачност и предимството на общия интерес пред частния.

Като се има предвид значителния бюджет, Европейската комисия не остава „правото на информация“ на случайността. След съгласуване със страните членки, тя определи редица задължения, за да гарантира прозрачността на механизмите за отпускане на средства и достъпа на всеки гражданин до информация за какви цели, по какъв начин и за какви резултати са били похарчени тези средства. Така се предоставя информация и на всички потенциални бенефициенти относно наличните фондове и начина за кандидатстване за тях.

Задълженията на обществените институции, отговарящи за струк-

турните помощи, както и задълженията на кандидатстващите за проекти са дефинирани в европейски нормативен акт, с правна сила в целия Съюз. ЕК следи това законодателство да се прилага на практика.

Комуникационната дейност трябва да се подготви внимателно и да придружава всички фази от развитието на програмата, получила финансиране от Структурните фондове. Ето защо, ЕК помоли страните членки да изготвят по-скоро многогодишни комуникационни планове, вместо да провеждат непоследователни и еднократни действия.

Освен необходимите формалности за съгласувани комуникационни действия е важно да се информират гражданите, че европейската регионална политика е реалност, че тя дава резултати, че гражданите могат да участват в нея и че тя играе ключова роля за икономическото, социалното и териториалното сближаване на Съюза.

Публичност на Структурните фондове в Гърция

Звеното за управление на Кохезионния фонд в Гърция е създадо единна комуникационна рамка за информиране на бенефициентите и широката публика. Тя включва мрежа от около 50 служители по информацията и публичността, централна група за информация и координация и програма за оценяване на ефективността на комуникационните дейности.

Източници и полезни връзки

В услуга на регионите – http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working1_bg.htm

Главна дирекция „Регионално развитие“, ЕК –
http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm

Програма за развитие на ООН, Подкрепа за членството в ЕС – <http://undp.bg/index.php?=&lang=bg>

Структурните фондове на Европейския съюз – <http://www.eufunds.bg> (Страницата се поддържа от Министерството на финансите дирекция „Управление на средствата от Европейския Съюз“)

Национална стратегическа референтна рамка – <http://www.eufunds.bg/index.php?cat=13>

Регламенти за политиката за сближаване:

- Регламент (ЕС) № 1080/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за Европейския фонд за регионално развитие;
- Регламент (ЕС) № 1081/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за Европейския социален фонд;
- Регламент (ЕС) № 1082/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 за Европейски обединения за териториално сътрудничество;
- Регламент (ЕС) № 1083/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 11 юли за основните разпоредби относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд;
- Регламент (ЕС) № 1084/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 11 юли 2006 за Кохезионния фонд.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/newreg10713_en.htm

Политиката за сближаване в подкрепа на растежа и заетостта: Стратегически насоки, 2007-2013, ЕК – http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/index_en.htm

Оценка на социално-икономическото развитие. Ръководство – Институт Табисток в сътрудничество с GSK и ISR, декември 2003

„Ново партньорство за сближаване – конвергенция, конкурентоспособност, сътрудничество“, трети доклад за икономическото и социалното сближаване, ЕК, 2004 – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm

Трети доклад за напредъка на икономическото и социалното сближаване, Европейска комисия, 2005 – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim3_en.htm

Четвърти доклад за напредъка на икономическото и социалното сближаване, Европейска комисия, 2005 – http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim4_en.htm

„Оценка на капацитета на общините и областните администрации за участие в усвояването на средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС“ – доц. г-р Васил Маринов, доц. г-р Васил Гарнизов, София, август 2006 – <http://www.undp.bg/publications.php?id=1670&lang=bg>

„Партньорството в планирането и усвояването на Структурните фондове и Кохезионния фонд: сравнителен преглед на практиките на избрани страни членки на ЕС и поуки за България“, доц. г-р Васил Маринов, Даниела Малхасян, София, април 2006 – <http://www.undp.bg/publications.php?id=1606&lang=bg>

„Успешни практики – профили на проекти в Европа, финансирани от Структурните фондове на ЕС“ – Главна дирекция „Регионално развитие“, ЕК